48՝՝ ՏԱՐԻ Թիւ 1027 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ ՕՐ ՀԻՍԿԱՅԱԲԹԻ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1904 1 ՐԱՄԱԶԱՆ 1322 — 27 ԹԷՇԻՐԻՆԸ ԷՎՎԷԼ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ԵՐԵՍ ԿՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ ԱԱԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԷՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
38, Գլաւոր Ռիֆ Ճանապարհ, 38

Խմբագրութիւնն ուղղուած գրութիւններ եւ լրեն տրուիր։

Մանզումէ-ի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ՍԱՍԻՍՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومیه سیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس فره
۳۸ نمره‌لی جاده‌ده : قسطنطینیه

ԳԱԾԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Կոստանդնուպոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Նշանակումներ համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ տեղեկի համար, տողը 5 ղրուշ։
Մեծ տեղեկի աւելի ծանուցումներ համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՌՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՔԱՅԼԵՐԸ

ԹՈՔԱԽՏԻ ԴԱՐՄԱՆԸ ԳՏՆՈՒԱԾ

Ալեքսանդրեանց կիրառութիւնը հիւանդութեանց դէմ

Ռուսահաբնական ներկայ պատերազմին միջոցին երկու ժողովուրդներն ալ ամէն օր մեռեալներու ցաւալի հաշիւները կ'ընեն։ Անցեալ տարի, Մարթինէք կղզին աղէաքը հազարաւոր զոհեր տարաւ, պատմութեան մէջ արձանագրուած ամենասոսկալի պատուհասն է, 14դդ. դարուն ժանտախտն է, որ Բարիզի մէջ միայն 50000էն աւելի զոհեր տապալեց։

Այդ պատերազմները, աղէտները և համաճարակները ասկայն, ժողովուրդի մը կեանքին մէջ անողոք, յարգէպ, դիպուածային պատուհասներէ զատ բան մը չըլլալուն համար, երկար միջոցներու մէջ միայն կը պատահին։

Բայց, պաշտօնական բժիշկներէն մէկը չատ հաւատի յոդուածի մը մէջ «Հիւծախտաւորներու մեռելակոյտին», այսինքն այդ տեսակի ախտէն մահացող զոհերուն թիւը 150,000ի կը հասնէ տարեկան։ 150,000 հոգի, այս է ահա հաշուեցուցակը մի՛միայն Ֆրանսայի մէջ այդ ախտին զոհերուն, որուն սակայն այսօր դարմանը գտնուած է։ Այս իրողութեան կենդանի և համոզիչ ապացոյցներն են անոյշ դատապարտուած և 10 տարիէ ի վեր նոր մեթոդով կատարելագործ առողջացած հազարաւոր հիւանդները։

Իր գիտական կարեւոր երկասիրութիւններով ծանօթ Լիոնցի քիմիագէտ մը, Ֆրանսիսք Ֆրօթ, Բարիզի Բարք-Մոնսօ Թաղին մէջ դարմանարան հիմնեց 1894 թուականէն ի վեր, որոնք անհաւն հմտաւ մը հանեցին այն ատենները։

Բաղաքին աղքատաց Հանրային Նպաստամատոյց մարմինը 3000է աւելի թոքախտաւորներ ղրկեց հոն, որոնց վրայ բուժումը կատարուեցաւ, գրաւոյն ապաքինման հիւանդներուն համար 100ին հարիւր, Բ. ատիճանաւորին 75 % և Գ. ատիճանաւորին 30 %։ Բայց չատ չանցած Մ. Ֆրօթ տեսաւ որ ամբողջ պաշտօնական թերթերը դէմ ելան իրեն, և նոյն իսկ Բարք-Մոնսօյի տան տէրերը դատարան դիմելով յաջողեցան արգիլել զայն թաղէն, վախնալով որ իրենց գեղեցիկ թաղը կը պղծուի։

Ահա այս միջոցին Ամերիկացի՝ ոչինչ միչ դաբանմուտ կը դիմեն այն մեծամեծ գիւտերը՝ որոնք մարդկութեան պատիւ կը բերեն, Միացեալ-Նահանգները կանչեցին զայն՝ ուր տեղ ոչնպիսի արդիւնքներ ձեռք բերաւ որ, շոլոր հիւանդանոցներն ալ ընդունեցին իր մեթոդը։ Ֆրանսիսք Ֆրօթ Նիւ-Եօրքի բժշկական Հասարակութիւններ հիմնեց, որոնց համբաւը տարածուեցաւ արագ կերպով ամբողջ Միացեալ երկիրներուն վրայ և մինչեւ Գանատա։

1900ի Տիեզերական Արուեստանոցէն մէջ Նիւ-Եօրքի բժշկավարներ Ընկերութեան պատգամաւորները բժշկաց Համաժողովին ցուցադրեցին Ֆրօթի մեթոդով թոքախտաւորի դարմանման մէջ հասատուած հրաշալի արդիւնքները։ Ուրիշ բրոֆէսէօր մը ալ՝ որ Լանսանի Բժշկական Ժողովէն պատգամաւոր եկած էր, շատ ազդեցիկ տեղեկագիր մը տուաւ, որուն եզրակացութիւնները, հաստատեցին եւրոպական կամառներէ վեց բրոֆէսէօրներ։

Այս յարգուն հռչակին պատճառաւ Ֆրօթ իր երկրին բժշկական իշխանութիւններէն կանչուելով սահիպուեցաւ Ֆրանսա դառնալ։

Բարիզի մէջ, Թուրէն փողոց թիւ 9 իր դարմանոցը հաստատեց, ուր տարի մը չանցած իրապէս հրաշալի դարմաններու յաջողութիւններ ստացան։ Ամէն դասակարգէ հիւանդ և տխուժէներ, հարուստն մինչեւ չքաւորը՝ որոնք Նպաստամատոյց մարմինէն և Բաղաքապետութենէն ղրկուած՝ անդադրում հոն կը խուժէին։

Անցեալ տարեգլուխին տրմատաքի բժշկուոյ թոքախտաւորներէն 200է աւելի անձեր «Ֆրօթի» հաստատութիւնը գալով իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեցին և պղնձեայ արուեստական չքանչան մը ընծայեցին այս մեծ մարդուն, զոր իրենց «ազատարար»ը կ'անուանեն։

Արդարեւ տրատուչ տեսարան մըն էր վերակենդանացողներուն այս հանդիսաւոր արտայայտութիւնը, որուն ներկայ հանդիսատեսն էր մեր պաշտօնական ոգեթոր Ժ. Պարպէէ, ուրկից ձեռք բերինք ներկայ իրողութիւնները։

Ինչպէս որ Բաթէօռի Հաստատութեան առենը եղաւ, հիմա ալ նոյնպէս Ֆրօթեան դարմանատուններ հիմնուեցան և կը հիմնուին տակաւին Նիսի, Գրիւսէլի, Լիէժի, Մարսիլիայի, Ֆորտայի, Բուանի մէջ, առանց հաշուելու Պերլինի, Լոնտոնի, Մոնրէալի, Աթէնքի, Ալժերիայի, Թունուզի և այլ քաղաքաց մէջ հիմնուածները։

Դարմանի եղանակը խիստ պարզ և յոյժ գիտական բան է։ Եղեքարական հզօր հոսանք մը թափանցել տալու մէջ կը կայանայ, որ հիւանդին ուղղակի թոքերուն մէջ մանելով դէմը եկած բոլոր «պաշիլ»ները կը չանթահարէ։

Եղեկարական բուռն հոսանքը ծնունդ կ'առնէ բարձրագոյն ձգտում ունեցող կայական եղեկարութեան մեքենաներէն։ Այս մեքենաները կարող են արտադրել մինչեւ երեք միլիոն հաւասարակշռական սկզբունքի հարուածախուսուիւն, որոնք մարմիններու մէջ կը մանեն առանց որ և իցէ վնասի մը բերելու հիւանդին, և ահա գիւտին գեղեցիկ գաղափարն է։ Մինչեւ այսէ։ Մինչեւ ժամանակ ամենազօրեղ հականեխական մը, որմարմնային կազմուածէն բնաջին նեխարգելյատկութիւն մը և ածանցական է, մարթին ծակոտիքներէն մինչեւ ախտին կեդրոնը կը փոխադրուի եղեկարական հոսանքով։

Այս դրութիւնը դարմանագիտական ճշմարիտ յեղաշրջումն է որ ընդհանուպ պիտի ընդունուի, և կիրառուի միքրոպային ամէն հիւանդութիւններու, մինչեւ իսկ անբուժելի ախտերու դարմանման մէջ։

Ինչ որ սկանտաես առքթարները աւելի հրաշալի ճանչցան՝ սա է որ մէկ քանի նիսաի մէջ միայն տեսան որ հիւանդին ջերմը տեղի տուաւ, գիշերային քրտնական արտաշնչութիւնը դադրեցաւ և տիրոջմը բացուեցաւ։ Տղոց վրայ մանաւանդ յաջողութիւնը արտակարգ արագութեամբ կը կատարուի։ Հիւանդութեան Գ. ատիճանաւորներուն մէկ ամսուան մէջ բժշկուելուն օրինակները և դարմանումին առաջին ութը օրերուն մէջ հիւանդութեան արագ արգիլումը և կանգ առումը տեսուեցան։

Կաղդուրման համար հրաժեշտ ստացող զինուորներ այնչափ չատ բժշկուեցան որ զինուորական բժիշկները չէին կրնար աչքերնուն հաւատալ, հետեւաբար հիւանդանոցներու մէջ քննելով այդ զօրքերը՝ կատարելապէս բժշկուած ըլլալնուն վկայականը անձամբ իրենք տուին, և այս բուժուած զօրքերէն չատեր կրկին իրենց զինուորական կարգին մէջ ընդունուեցան և ոմանք ալ կրկին ընդունուելու համար կը դիմեն Զինուորական Նախարարութեան։

Պէտք չէ սակայն կարծել թէ, ասնանք որոնց թոքը այլ եւս չէ մնացած գրեթէ ախտին ազդեցութեամբ, Պ. Ֆրօթի մեթոդը կրնայ բուժել այնպիսիները։ Պ. Պրուօրոլ, Լոնտոնի բժշկական համաժողովին մէջ յայտարարեց թէ հիւծախտը բուժելի է և Պ. Ֆրօթի հնարած դարմանումը լաւագոյնն է, պայմանաւ որ թոքային հիւթն ու գոյութիւնը տարբաղադրութեան մէջ ինկած չըլլան դեռ։ Որովհետեւ այն ատեն այլ եւս ընելիք չի մնար։ Բայց եթէ հիւանդը մինչեւ այդ վերջին վայրկեանը չսպասէ, այն ատեն իր բժշկուելուն յաջող բաղդը կ'ունենայ միշտ։

Ակներեւ է թէ, այս յոդուածին սահմանը չի ներեր ձեռք բերուած բուժումները իր հանդէս բերել մանրամասնօրէն, որոնցմէ սակայն մէկ քանի հատ, ամէնէն թշգաուներէն յիշեմ։

Բարիզ, Գուլուա փողոց բնակող Պ. Ատամ, թոքախտաւոր մըն էր տասը տարիէ ի վեր և վեց ծանօթ բժիշկներէ յաջորդաբար դատապարտուած և Ամէնքուրի հիւծախտաւորաց հիւանդանոցէն անգամ մերժուած էր։ Այս ախտաւորը դիմեց Պ. Ֆրօթի և երեք ամիս դարմանուելէ վերջ Բարիզի քաղաքապետական քիմիարանին մէջ կատարուած բնալուծութեամբ հաստատուեցաւ թէ Ֆրօթեան պասիլները իրենց յատկութիւնը դադրեցուցած են յիշեալին մարթէն։ Հիւանդը այսօր իր զբաղումը վերսկսած է և մեծ կրքունդով բժշկուած ըլլալուն արգասիքները հուչակէ։

Ուրիշ դէպք մըն ալ։ Պորտոյաբնակ տրէ օրիորդները, որոնք երրորդ ասիճանի թոքախտաւոր ըլլալով, բժիշկները վերջնականապէս լքած էին զիրենք, այսօր իրենց բացարձակապէս բժշկուած ըլլալը և 35ական քիլօ դիրուած ըլլալնին Պ. Ֆրօթի դարմանին պարտին։

Առիթ ունեցանք նաեւ տեսնելու որ Էնդ-Վէնի հիւանդանոցէն իրրեւ անբուժելի մերժուած կոյրը, այսօր իր տեսողութիւնը մէկ քանի նիսաով Ֆ. Ֆրօթի դարմանումին շնորհիւ ձեռք բերած է։

Ինչ ըսենք ասկէ աւելի։ բուժումները հաղարաւոր են, ուստի պէտք չէ որ անկէ՛ մեայ անունը այս մեծ մարդուն, որ աւելի մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ մարդկութեան, քան որոնք չպիտի կրնան ընել խաղաղութեան համաժողովը ապագային մէջ։

ՏԱՆԻԷԼ ՏԷ ՊՈՒՍ. ՏԱՑ

ՀԱՊԷՃԱԿԱՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ (4)

ՀԻՊՈՒԹԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ

Առաւոտ, մայիս 6 հինգշաբթի, երբ արթնցանք, հակցանք թէ Պապ-էլ-Մանէպի նեղուցին մօտ ենք, որովհետեւ ծովու ճայերը կը շրջապատէին շոգենաւը և հիւրամեծարներու պէս կը թռչէին անոր հետ։ Անցանք նեղուցին ամէնէն անցուկ մասէն որ 3 մղոն լայնութիւն ունի։ Կէս օրէն ետք ծովը կէն յածանաւը խարսխեց ՀիպուԹիի նաւամատոյցին մօտ։ Այս միջոցին տեսանք որ պզտիկ Սօմալիներ, ծովուն մէջ իրենց սեւ գլուխները ցցած՝ շոգենաւը կը դիմաւորեն։ Վերէն դրամ կը նետէինք և անոնք իրենց անօրինակ ճարտարութեամբ կը խորասուզուէին կ'առնէին պարգեւը։ Սրբ լուսանկարի գործիք մը ցոյց տուինք, վախցան։ Քիչ մը ժամանակ անցընելէ ետք այս տխարանով, պարտաւորեցաւ տեսանք մեկնելու։ Սպաները իրենց համազգեստը կը կրէին, նաւազները վերնայարկը չարուած էին և շոգենաւին մեծ կայմին վրայ Օսմ. Դրոշը պարզուած էր։ Իմ ջերմ շնորհակալութիւններս յայտնելով հրաժեշտ առի և բարձրաստիճան սպայի մը հետ նստայ շոգեմակոյկ, որուն ճամբայ ելլելը ողջունուեցաւ թնդանօթի հարուածներով։

Սօմալի կուսակալութեան պաշտօնարանը նաւամատոյցին գլուխն էր, նախ հոն գացինք և տեսնուեցանք կուսակալ Մ. Պոնհորի հետ որ բարեկիրթ անձ մըն էր և սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ։ Հոն քիչ մը ետք, տեղական սովորութեան համաձայն, մեծ գաւաթներով սառնախառն սուրճ հրամցուցին։ Այս ըմպելին նախապատիւ է միւսներէն, ջերմութիւնը ամոքելու համար։

Կուսակալէն ետք այցելեցինք ՀիպուԹիի Հայկական հիւպատոս Աթօ Եոզէֆի որ ասկից տասը մենելիքի կողմէ վեհ. Սուլթանին ղրկուած առաջին պատուիրակութեան անդամակցած էր։

ՀիպուԹիի կուսակալը մեր ժամանումը տեղեկացուց Հարրարի ֆրանսական հիւպատոսին և Ատիս-Ապապայի դեսպանին, իսկ Աթօ Եոզէֆ ալ անմիջապէս հեռագրեց Մենելիք Կայսեր։

ՀիպուԹիի մէջ ֆրանսացիի մը կողմէ վարձուած մէկ պանդոկ մը կար։ Հոն իջեւանեցանք։ Երբ ցամաք ելանք տեղւոյն Իսլամ ժողովուրդը դիմաւորեց մեզ և հիւհեն վեհ սեհիւհեն բարի եկայքի մաղթանքներով անձնուիրական ցոյցեր ըրաւ։ Խանդավառութիւնը մինչեւ գիշեր տեւեց։

Տաքութեան սասակութենէն միշտ առ կ'ուզէինք, մէկերնիս սուրճով, մէկերնիս կազդող կ'ուխտէինք մեր պապակը յագեցնել։ Ընթրիքէն վերջ ինքզինքիս ձգեցինք սենեակէն դուրս, պատշգամը փռուած անկողիններու մէջ, առանց վերմակի, առանց ծածկոցի։

Առաւուն, կասսոնը եկաւ լուր տալու թէ տեղւոյն երեւելիներէն ոմանք այցելութեան եկած են։ Նախ, հոս տեղի կառաւնները նկարագրեմ։ Երբ տեղւոյն ամէնէն մեծ պանդոկը ի՛ընեմ անուշա միտքերիդ կուգայ Բերա-Բալասի կամ Սըմըրնա-Բալասի կառաւնները, սեւ ֆրաքով, ձիւն ճերմակ չապիկով և դեղեցիկ արդուզարդով։ Բնաւ միտքերնէդ մի՛ անցընէք այդ բանը։ Հասարակ կառաւնները գրեթէ կիսամերկ և գլխաբաց մարդիկներ են, որոնց հագուստը դնոյակ մը, բաճկոնակ մը կամ չապիկ մըն է։ Ոմանք գլուխնին գդակ մը կը դնեն։ Ասոնք եւրոպացի չեն այլ ընդհանրապէս 15-16 տարու տեղացիներ։

Քանի մը վայրկեան ետք մեր սենեակը առաջնորդուեցան այցելուները, որոնք 7—8 հոգի, Սօմալիներուն Իսա և Տանկալի Աշիրէթներուն մեծերն էին։ Ամէնքն ալ երկայնահասակ են, բաց կամ գոց թխագոյն, ազդեցիկ և պատկառելի դէմքով։ Ոմանք երկար շապիկ մը հագած են գլուխնին գդակով մը, ոմանք գենչակով մը և գլխաբաց։ Ոմանց ոտքերը մերկ էր և ոմանք ալ Ճալիճ հագած էին։ Մազերնին, այնքան առատ է որ խոյր մը կազմած են և ինչպէս քրիստոնեայ կիները կ'ընեն իրենց գլխարկին համար, ասոնք ալ գլխարկ չունին, մաթկ ընողը ոմ։ Զորնալիք ոտքերովը ա՛յնչափ զարկաւ, այնչափ զարկաւ որ տղան վերը անդգայ պառկած է։

—Աղջիկները ո՞ւր են, հարցուց Բոլ։

—Գետինը մտան, գոչեց պառաւը անոնք անկէ գինով։ Ֆիրեաքօյին ձայնը առնելնուն պէս, «Գործերնիս լըմընցաւ», ըսելով ձգեր փախեր են։ Հիմա ինձի խելք մը սովրեցուր, միւսիւ Բոլ, ինչ ընեմ։ Առ տղան ինտո՞ր տունը ղրկենք։

Ապահովագրողը վստահապէս գիտնալու համար Կռէկուառին վիճակը, անգամ մըն ալ վեր ղրկեց կինը, որ անոր վրայ մանրազնին քննութիւն մը ընելէ ետք, յուսահատ դէմքով մը վերադարձաւ ու սարսափահար,

—Թէեւ մեռած չէ, ըսաւ, բայց անպատճառ ոսկորներուն մէկ քանին կոտրած է։ Որ կողմը որ ձեռքս դըպցնեմ, սոսկալի ճիչեր կը հանէ։

—Իմ ուզածս ալ ադ էր, մռլաաց Բոլ քիթին տակէն, թող երթայ հանկայ գալ և իմ երջանկութիւնս վրդովելը։ Ցանցանքը մեռնողինն է թէ մեռցնողին։ Ետքը ապահովելով պառաւը, դուն մի՛ վախնար, քօքօնա, ըսաւ, քեզի բան մը չի կրնար ընել, կռէկուառ երբեք չի կասկածիր որ դուն իրեն չարիք մը ըրած ըլլաս։ Ընդհակառակը երախտապարտ կը զգայ զինքը քեզի, որ զինքը պաշտպանեցիր։ դատարանի ալ չի կրնար յանձնել գործը, անկէ ալ մի վախնար, որովհետեւ եթէ քննութիւն մը բացուի, ինքն ալ խայտառակ պիտի ըլլայ։ Հիմա քու ընելիքդ. մինչեւ լոյս կը սպասես, առաւուն չիտակ մորը կ'երթաս, այնտեղ դուն գիտես արդէն խօսելիքդ, քեզի խօսք սորվեցնել հարկ չէ, գործը ուզած գոյնովդ կը ներկայացնես, եթէ քիչ մը արթուն բրդիս, խնդիրը ուրիշի մը չյայտնելու համար կարելի է մէկ քանի ասկի ալ բրցնես այս յիմարին մօրմէն որ իրմէ նուազ յիմար չէ։

Բոլ այսպէս հրահանգելէ ետք քօքօնա Ֆաթինան, գոհ ապաւորութեան տակ մեկնեցաւ իր բնակարանը, իսկ պառաւը մինչեւ լոյս հակեց Կռէկուառի սնարը որ չարունակ կը խոկար տխուր հնձիւններով ու ազիզորմ ճիչերով։ Տնդդ մը կը առչորէր երիտասարդին ամբողջ մարմինը և պառաւը չարունակ ջուր կը հացնէր առնոր հրատոչոր պապակը յագեցնելու համար։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ 206

ՊՍՍԿՍ

Ոսկիներու Ճամբուն Վրայ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆԹԱՆԵԱՆ ՀԵՌԱՆԿԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

Վայրագ մարդը որ առաջ արհեստական ու առերեւութի ծեծ մը տալ միայն մտադրած էր Կռէկուառի, անոր իր վրայ յարձակելէն վերջին ծայր գրգռուած, կրակ ու բոց կը ժայթքեցնէր աչքերէն ու անխնայ կը հարուածէր ոտքովն երիտասարդը, առանց ուշադիր ըլլալու թէ ո՛ր կողմերուն կ'ուղղուէին կիրները։ Երիտասարդը այս նկայ ցլամարդէն առնապատիկ աւելի ուժգ՝ հիմա գինովութեան ազդեցութենէն բոլորովին ընկճած՝ անկարող կը զարձ գինքը ոչնչ Ֆոխ չսրելու, և սպառնալիքը, հանիոյանքը, բարկութիւնը մէկդի թողած, չարունակ կ'աղաչէր Ֆիրեաքօի որ խնայէ իրեն, մինչդեռ այս վերջինը սադայէլական հոյհոյութիւններու անվերջ տարափով մը մեռցնելու ասիճան ուժգնութեամբ կը տրիր։

Տասը վայրկեան տեւեց այս գնահատութիւնը, որուն հետեւանքով անկենդան դիակի նման գետին փռուեցաւ Կռէկուառ ու սկսաւ վիրաւորի հծծիւններ միայն արձակել։

Պառաւը որ մինչեւ այն ատեն չարունակ թխանձած էր անօգուտ կերպով, Կռէկուառի դիտապատ իսնալը տեսնելով,

—Ահաւասիկ տղան մեռաւ, ըսաւ, ինչ պիտի ընենք հիմա։

—Թող սատկի, ոնոց Ֆիրեաքօ, ձեռք վերցնե՛լ, դիս ապտակահարել յանդգնի՝. դեռ մօրմէն չէ ծնած ատանկ մէկը։

—Հիմայ ինչ պիտի ընենք, յարեց պառաւը տարտափահար, մեր ծրագիրը ա՞յս էր։ Բիչ մը պիտի վախցնէիր, մէկ երկու ապտակ պիտի զարնէիր, գործը պիտի լմնար երթար։ Հիմա ես ինչ ընեմ, օձիքս ինտո՞ր ազատեմ։

—Շատ տրուտրտ մ'ըներ, գոչեց Ֆիրեաքօ, հիմա քեզի ալ ոտքիս թակղութիւն մը հանել Կռէկուառի անուան չուրջ, խայտառակել զայն բարոյապէս, ու իրենց վնասել չկարողանալու վիճակի մը ենթարկել, մինչդեռ եթէ իրօք սպաննած էր զայն Ֆիրեաքօ, ահռելի բան էր, ինչ որ կրնար ծանր պատասխանատուութիւն հրաւիրել իր վրայ։

Թշուառ երիտասարդը որ ակամայ գործած էր այս ոճիրը, հիմա կէս գիշերին չուարած մնացած էր և չէր գիտեր թէ ինչ պէտք էր ընել։ Տունէն ներս մտնել չէր համարձակեր, վախնալով որ ինք ալ օձիքը ձեռք պիտի տար։ Միւս կողմէ գործին արդիւնքը չի հաւկցած, երթալն ալ տրամաբանական չէր, և այսպէս պառաւին տուէն քանի մը քայլ անդին, փողոցին մութ մէկ խորշին մէջ առանձնացած կը տանջուէր սոսկալի անասուգութեան մը մէջ։ Վերջապէս ամէն նկատում ոտքի տակ առնելով, պառաւին դուռը զարկաւ, և Ֆաթինկո երբ դրան եկաւ, ցած ձայնով զայն հարցաքննելով,

—Ինչ ըրիք, քօքօնա ըսաւ, ինչ ըրիք ա՞յս էր իմ ձեզմէ դպանդնածս։

—Կռողը տանի սատանայ սադայէլը, մրմռաց կինը, գինով չանը գլուխը խելք չկայ որ, հարիւր անգամ ա՛ղաչեցի, մաթկ ընողը ոմ։ Զորնալիք ոտքերովը ա՛յնչափ զարկաւ, այնչափ զարկաւ որ տղան վերը անդգայ պառկած է։

—Աղջիկները ո՞ւր են, հարցուց Բոլ։

—Գետինը մտան, գոչեց պառաւը անոնք անկէ գինով։ Ֆիրեաքօյին ձայնը առնելնուն պէս, «Գործերնիս լըմընցաւ», ըսելով ձգեր փախեր են։ Հիմա ինձի խելք մը սովրեցուր, միւսիւ Բոլ, ինչ ընեմ։ Առ տղան ինտո՞ր տունը ղրկենք։

Ապահովագրողը վստահապէս գիտնալու համար Կռէկուառին վիճակը, անգամ մըն ալ վեր ղրկեց կինը, որ անոր վրայ մանրազնին քննութիւն մը ընելէ ետք, յուսահատ դէմքով մը վերադարձաւ ու սարսափահար,

—Թէեւ մեռած չէ, ըսաւ, բայց անպատճառ ոսկորներուն մէկ քանին կոտրած է։ Որ կողմը որ ձեռքս դըպցնեմ, սոսկալի ճիչեր կը հանէ։

—Իմ ուզածս ալ ադ էր, մռլաաց Բոլ քիթին տակէն, թող երթայ հանկայ գալ և իմ երջանկութիւնս վրդովելը։ Ցանցանքը մեռնողինն է թէ մեռցնողին։ Ետքը ապահովելով պառաւը, դուն մի՛ վախնար, քօքօնա, ըսաւ, քեզի բան մը չի կրնար ընել, Կռէկուառ երբեք չի կասկածիր որ դուն իրեն չարիք մը ըրած ըլլաս։ Ընդհակառակը երախտապարտ կը զգայ զինքը քեզի, որ զինքը պաշտպանեցիր։ դատարանի ալ չի կրնար յանձնել գործը, անկէ ալ մի վախնար, որովհետեւ եթէ քննութիւն մը բացուի, ինքն ալ խայտառակ պիտի ըլլայ։ Հիմա քու ընելիքդ. մինչեւ լոյս կը սպասես, առաւուն չիտակ մորը կ'երթաս, այնտեղ դուն գիտես արդէն խօսելիքդ, քեզի խօսք սորվեցնել հարկ չէ, գործը ուզած գոյնովդ կը ներկայացնես, եթէ քիչ մը արթուն բրդիս, խնդիրը ուրիշի մը չյայտնելու համար կարելի է մէկ քանի ասկի ալ բրցնես այս յիմարին մօրմէն որ իրմէ նուազ յիմար չէ։

Բոլ այսպէս հրահանգելէ ետք քօքօնա Ֆաթինան, գոհ ապաւորութեան տակ մեկնեցաւ իր բնակարանը, իսկ պառաւը մինչեւ լոյս հակեց Կռէկուառի սնարը որ չարունակ կը խոկար տխուր հնձիւններով ու ազիզորմ ճիչերով։ Տնդդ մը կը առչորէր երիտասարդին ամբողջ մարմինը և պառաւը չարունակ ջուր կը հացնէր առնոր հրատոչոր պապակը յագեցնելու համար։

(Շարունակելի)

խօսիլ այս ըսուածքին հաւանականութեան վրայ, որովհետեւ բուն իրողութիւնը ա՛յն է թէ իրօք ուև է գլխաւոր բերդ ինկած է Ճաբոնցիներուն ձեռքը: Ա՛յս է խնդիրը, որ չէ տեսնուած: Գոնէ մէկ և առանձին բերդի մը գրաւումը և պահպանումը պիտի բաւէ Բերդաքաղաքին բախտը տագնապալից կէտի մը հասցնելու համար:

ԵՆԹԱԴՐԵՆՔ թէ Իչէն բերդին գրաւման լուրը հաստատուի: — Պաշարման շարունակութեան վրայ ինչ ազդեցութիւն կրնայ ընել այս դէպքը: Իչէնն 2000 մեթր հեռի է Անշան և Սաթինչան մօտակայ բերդերէն, իսկ Սրածայր բլուրին ամրութիւններէն գըրեթէ 5000 մեթր հեռի: Ալխարհացոյց քարտէսին վրայ ակնարկ մը ցոյց կուտայ թէ Իչէնն բերդին տէրը ինքզինք ո՛ր տասիճան դժուարին կացութեան մը մէջ կը դնէ: Ո՛չ թէ միայն Սրածայր լեռան ամրութիւններուն գօտիէն կարելի է ռմբակոծել զայն, այլ նաեւ երկու կողմէն, այնպէս որ անկարելի կը թուի թէ Ճաբոնցիք կարենան երկար տեսն պահել իրենց այդ գրաւած բերդը — եթէ երբեք գրաւած են: Պէտք է նկատի առնել թէ գրաւուած բերդի մը մէջ յարձակողը չի կրնար գտնել ա՛յն ապահովութիւնը և պատսպարութիւնը, զոր կրնար վայելել պաշտպանողը: Բերդ մը այն ատեն կ'ինկնայ երբ այլ եւս աւերակներու կոյտ մըն է, հետեւաբար անոր պատսպարուած մասերը ինքնին խորակուած կ'ըլլան, և ետ քաշուող պաշտպանը կրնայ մօտակայ բերդերուն կրակին բռնել զայն:

Սաթինարի Նոյ. 5ի խմբագրականին

Թէ՛ Ռուսիոյ և թէ Ճաբոնի մէջ լուութիւն մը կայ, որ յառաջքանն է երկար տեսն ոպասուած հարուածի մը: Բորթ Արթուր չինկաւ տակաւին: Կարծողներ կան թէ Զարը մտադիր է հրամայել որ այլ եւս պարապ տեղը զոհողութիւններ չըլլան, և, քանի որ քաղաքը դիմադրելու ոյժ չունի այլ եւս, անձնատրութիւնը փութացուի: Մինչեւ որ Մագող Արեւու Կայսրութեան դրօշը չծածանի Բորթ Արթուրի վրայ, պաշարող բանակը բնաւ իր տեղէն պիտի չշարժի: Ռուս պահակազօրքերը, ո՛րքան ալ յուսահատական ըլլայ իրենց կացութիւնը, կրնան դեռ զգալ որ իրենց հիւսիսի ընկերներուն կ'օգնեն Ճաբոնական բանակին կարեւոր մէկ մասը վար դնելով: Եթէ զօրավար Նոկի իր գործին վերջը բերելու յաջողի, կամ քիչով յոյս ունենայ յաջողելու, աւելորդ վաշտերը պիտի փութան զօրացնել Ճաբոնական բանակը որ Շահոյի վրայ առիթի մը կը սպասէ խլելու Ռուրօրաթքինի տակուն գիծը կամ անոր եռաւոր դառնալու: Այն կողմը տակաւին կացութիւնը արթուն անշարժութեան կացութիւն մըն է: Երկու բանակները ըմբիշներու կը նմանին, ո՛չ մին կատարեալ վստահութիւն ունի իր գերակշռութեան վրայ՝ խուժելու հակառակորդին դէմ: Եթէ ոչ կատարեալ հաւասարակշռութիւն, գոնէ հաւասարութեան պէս բան մը կայ երկու բանակներուն միջեւ: Նոր հասնող օգնական դունդերուն ճիգ թիւին վրայ բան մը չենք գիտեր երկու կողմին համար ալ, բայց Ռուսիոյ մէջ ընդհանուր կարծիքը ա՛յն է թէ Ճաբոնական յապաղումին հետեւանօք Ռուրօրաթքին ահագին ուժեր ստացած է: Նոյն իսկ եթէ Մարշալ Օեամա յարձակողականի սկսելու միտք չունի, բայց քաշուելու ալ բնաւ միտք չունի: Վերջերս ձմեռը անցընելու համար չատ ամուր գետիններ բռնեց՝ որոնք անհրաժեշտ են Տիտանական կռիւի մը պատմական չարժումներուն համար: Բայց թող չկարծուի թէ Բորթ Արթուրի բերդերը Թշնամիին ձեռքը իյնալով քաղաքին գործը կը լմննայ: Ո՛չ: Զօրավար Սթէօսէլ այժմէն անատրիկ դիրքի մը վերածեց Լիաօթիշանը, զոր պարենաւորած [illegible] ուցած է: Հետեւաբար անձնատրութեան գաղափարը միաբէ հանելու է բոլորովին:

ՃԱԲՈՆԻ ԴԻՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ճաբոնի Կայս. Կառավարութեան իբրեւ դիւանագիտական ներկայացուցիչ Անգլիոյ արքունիքին մօտ՝ Կոմս Հատաշի հանրածանօթ դէմք մըն է անգլիական ընկերութեան մէջ: Շատ կանուխէն կը ճանչնայ այդ երկիրը, օրովհետեւ 17 տարեկան հասակին Լոնտոն գնաց իբրեւ ուսանող Եունիվըրսիթի Քոլէճին, 1866ին, և պարծանք կը համարի այդ հռչակաւոր հին դրոցին աշակերտը ըլլալը: Ն. Վսմատիւն Սթանտարտի խմբագրական Մարմինին անդամներէն մէկուն քանի մը խնդիրներու վրայ իր սեփական տեսութիւնները պարզեց:

Կոմս Հատաշի ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ որ կէս մը մանուանդ լաւ ճշդուի: «Մեր իրաւունքներուն և օրինաւոր շահերուն պաշտպանութեան համար է որ, ըսաւ, կը կռուինք: Բնականաբար չեմ գիտեր թէ այս պահուս ինչ է Ճաբոնական հասարակաւոր կայ երկու բանակներուն միջեւ: Նոր հասնող օգնական դունդերուն ճիգ թիւին վրայ բան մը չենք գիտեր երկու կողմին համար ալ, բայց Ռուսիոյ մէջ ընդհանուր կարծիքը ա՛յն է թէ Ճաբոնական յապաղումին հետեւանօք Ռուրօրաթքին ահագին ուժեր ստացած է: Նոյն իսկ եթէ Մարշալ Օեամա յարձակողականի սկսելու միտք չունի, բայց քաշուելու ալ բնաւ միտք չունի: Վերջերս ձմեռը անցընելու համար չատ ամուր գետիններ բռնեց՝ որոնք անհրաժեշտ են Տիտանական կռիւի մը պատմական չարժումներուն համար: Բայց թող չկարծուի թէ Բորթ Արթուրի բերդերը Թշնամիին ձեռքը իյնալով քաղաքին գործը կը լմննայ: Ո՛չ: Զօրավար Սթէօսէլ այժմէն անատրիկ դիրքի մը վերածեց Լիաօթիշանը, զոր պարենաւորած [illegible] ուցած է: Հետեւաբար անձնատրութեան գաղափարը միաբէ հանելու է բոլորովին:

ՃԱԲՈՆԻ ԴԻՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ճաբոնի Կայս. Կառավարութեան իբրեւ դիւանագիտական ներկայացուցիչ Անգլիոյ արքունիքին մօտ՝ Կոմս Հատաշի հանրածանօթ դէմք մըն է անգլիական ընկերութեան մէջ: Շատ կանուխէն կը ճանչնայ այդ երկիրը, օրովհետեւ 17 տարեկան հասակին Լոնտոն գնաց իբրեւ ուսանող Եունիվըրսիթի Քոլէճին, 1866ին, և պարծանք կը համարի այդ հռչակաւոր հին դրոցին աշակերտը ըլլալը: Ն. Վսմատիւն Սթանտարտի խմբագրական Մարմինին անդամներէն մէկուն քանի մը խնդիրներու վրայ իր սեփական տեսութիւնները պարզեց:

Կոմս Հատաշի ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ որ կէս մը մանուանդ լաւ ճշդուի: «Մեր իրաւունքներուն և օրինաւոր շահերուն պաշտպանութեան համար է որ, ըսաւ, կը կռուինք: Բնականաբար չեմ գիտեր թէ այս պահուս ինչ է Ճաբոնական հասարակաւոր թեան մտածելու եղանակը — առաջ երթալ թէ ոչ, — բայց մինչեւ հիմա մեր միակ նպատակը եղաւ պաշտպանել մեր գոյութիւնը: Դժուար է ըսել թէ պատերազմը ո՞ւր պիտի վերջանայ, բայց մինչեւ հիմայ Ճաբոն իր շահերուն պաշտպանութեան համար պատերազմեցաւ: և յարձակող կողմը Ռուսիան ըլլալով՝ ուև է առաջարկ անոր կողմէն պիտի ըլլայ անշուշտ: Պատերազմի ընթացքէն դատելով ենթադրեցին թէ յարձակողականի սկսողը մենք ենք, բայց բուն ճշմարտութիւնը ա՛յդ չէ: Մանաւոր պարագաներն են որ գործը այդ կերպով կը ցուցնեն: Մենք պատերազմը Մանչուրիոյ մէջ տարինք, որովհետեւ ա՛յդ էր մեր իրական պաշտպանութիւնը: Մենք իրօք կը հետեւինք Բրիտանական նաւատորմին սկզբունքին՝ թէ ամէնէն լաւ պաշտպանողականը յարձակողականն է: Մինչեւ որ բալորովին չյաղթահարուինք՝ պիտի չարունակենք կռիւը մինչեւ որ այլ եւս օր մը չպարտաւորուինք մենք մեզ պաշտպանելու: Հետեւաբար թշնամութեանց դադար մը տալու առաջարկութիւնը միւս կողմէն պէտք է գայ:

«Զինուոր. պարագաներէն կախում ունի սա՝ պարագան թէ երբ Ռուսերը Մանչուրիայէն վռնտեն, աւելի առաջ պիտի երթանք թէ ոչ: Ալ աւելի հիւսիս պիտի երթանք, եթէ յարմար դատենք ռուսական տեսակէտով, բայց ասիկա ռազմավարութեան խնդիր է: Մենք կը պահենք միշտ մեր խոստումը Մանչուրիան Չինաստանի վերադարձնելու երբ բոլորովին գրաւենք զայն: Ճաբոնական կառավարութիւնը ամէն կերպով այդ խոստումը պիտի կատարէ: Քորէայի պարագան չատ տարբեր է: Այնպիսի յուսահատական վիճակի մը մէջ է որ պիտի խորհինք ասոր վրայ մեր շահերը պաշտպանելու համար: Ճաբոն միշտ չատ մօտէն չփոխած է այդ թերակղզիին հետ, և գաղթականութեան լաւ դաշտ մը կրնայ ըլլալ մեր բազմամարդ երկրին համար: Կլիման մեզի լաւ կը յարմարի:»

Ցեռոյ Ն. Վսմատիւն քարաէս մը հանեց, և ցոյց տուաւ թէ Ճաբոնի ամէնէն հիւսիսային մասը Լիօնի զուգահեռականին վրայ է: Ամէնէն բարձրլեռը Ֆուսիիեամա, 12,000 կամ 14,000 ոտք բարձր է, որ Ճաբոնը երկու կէսերու կը բաժնէ, որուն հիւսիսային արեւմտեան կէսը մեզմ է, հարաւայինը տաք, և հիւսիսային արեւելքի դէմ նայող մասը չատ ցուրտ: Մեր երկիրը կլիմայորէն Անգլիոյ և Սկովտիոյ նման է, բայց մեր ժողովուրդը աւելի չատ է, աւելի կը բազմանայ քան ձեր երկրին մէջ: Գալով պատերազմի մէջ մեր կորուստներուն, կրնաք վստահ ըլլալ թէ մեր Ընդհանուր Սպայակոյտին հրատարակած թիւերը ուղիղ են: Պաշտօնապէս Ճաբոնի մէջ իմաց կը տրուի ո և է ընտանիքի որ պատերազմին առթիւ կորսուած անդամ մը կ'ունենայ, և հարկ չկայ բնաւ խնդիրը ծածկել: Բայց Բորթ Արթուրի դուրսը գտնուած զօրքերը այս հաշուէն դուրս են, իրաւ է որ անոնց կորուստներն ալ յայտնի են Ճաբոնի մէջ, սակայն Սպայակոյտը տակաւին հրատարակած չէ զանոնք:» Երկուստեք գործածուած պատերազմի մեթոտին վրայ խօսելով, Ն. Վսմատիւն դիտել տուաւ թէ այդ մեթոտը մարդասիրական է, ո՛րքան որ պատերազմական մեթոտ մը կրնայ այնպէս ըլլալ: «Երկու կողմերն ալ լաւ կը խնամեն գերիները: Եռ ալ ազգականներ ունիմ որոնք գերի են Ռուսիոյ մէջ և անոնց կողմէ առած նամակներս կ'ըսեն թէ լաւ կը խնամուին, միայն թէ խիստ յոգնած և ձանձրացած են իրենց երկար անգործութենէն:»

Խնդիրը Բորթ Արթուրի կացութեան վրայ եկաւ, երբ խմբագիրը Թօկոյի նաւերուն վրայ հարցում մը ըրաւ: Կոմս Հատաշի պատասխանեց. — «Նաւատորմին հետ նորոգիլ նաւ մը կայ, որ Թօկոյի բոլոր մարտանաւերը նորոգած ու մաքրած է բոլորովին: Բորթ Արթուրի անկումէն ետքը, որուն կը սպասենք վայրկենէ վայրկեան, Մովակալ Թօկօ նաւահանգիստ պիտի երթայ և բոլորովին պիտի պատրաստուի Պալթիկի Նաւատորմին դէմ ելնելէ առաջ: Պիտի պահենք Բորթ Արթուրը: Կը կարծեմ: Անգամ մը որ բռնենք զայն, այլ եւս ձեռքէ պիտի չհանենք: Ակէզ առաջ երկու անգամ գրաւեցինք, և Ճաբոնի ազգային զգացումը անպատճառ զայն գրաւելուն կողմն է: Պիտի չմարցնենք զայն, այլ Անգլիացիներուն պէս պիտի ընենք, զօրաւոր նաւատորմիդ մը պիտի ունենանք, ինչպէս Անգլիացիք Վայհայվայի առթիւ: Սթէօսէլ սքանչելի զօրավար մըն է: Իրապէս քաղաքը պաշարեցինք Օգս. 1էն ի վեր, և հիանալի կերպով դիմացաւ: Շատերը պաշարման սկզբնաւորութիւնը կը հաշուեն Նանչանի ճակատամարտէն, Մայիսին, բայց այնպէս չէ ճշմարտութիւնը: Ռուսք սկիզբէն իրենց ամէնէն լաւ նաւերը և մարդիկը ղրկեցին: Պալթիկի Նաւատորմը լեցուած է անվարժ նաւաստիներով, և ճամբան պիտի մարդուին: Բայց նաւաստիները զինուորներէն չատ տարբեր են, և երկար մարզանքի կը կարօտին: Բարեբախտաբար լաւ վարժուած պահեստի նաւաստիներ ունինք, որոնք պատրաստ են լաւ դաս մը տալու ռուս նաւաստիներուն:»

Գալով Անգլիական Չինակցութեան, Ն. Վսմատիւն ըսաւ. — «Վիրվին կը գնահատենք զայն: Չէինք կրնար այս Պատերազմին ձեռնարկել առանց անոր. եթէ անիկա չըլլար, ուրիշ մը մեր կռնակէն պիտի զարնէր մեզ: Գալով դրամի, Փա՞ռք Աստուծոյ, քիչով գոհացող ժողովուրդ մըն ենք: Մէկ սթերլինով մենք կը գնենք Ճաբոնի մէջ ա՛յնքան բան, որքան 5 սթերլինով չենք կրնար գնել հոս:»

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՈՏԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՕՔԻՈՅԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն Վիեննա. — Ճաբոնցիք իմացեր են որ ռուսական մարտանաւերուն Թէդանօթները ցամաք հանուած են: (Այս քանի՛ անգամ ըսին Ճաբոնցիք): Ռուս պահակազօրքերուն ամբողջ յոյսը հիմնուած է միակ յանդգուն մարդու մը՝ Սթէօսէլի վրայ:

Զարը գրեր է զօրավար Սթէօսէլի թէ չատ գոհ է իրմէ, և թէ վերջի վերջոյ ամէն բան աղէկ պիտի ըլլայ Ռուսիոյ համար:

Զիֆուի ռուս թերթի մը թղթակիցը կը հեռագրէ թէ իրաղեկ աղբիւրէ լուր առած է որ քանի մը բերդերու Ճաբոնական գրաւումը բոլորովին ստուգ է: Զիֆուի Ճաբոնական գաղթականութիւնն է որ սուտ լուրեր կը յերիւրէ իբր թէ ռուս մարտանաւերը խորտակուած են Նաւանանգսոնի մէջ: Ճաբոնցիք Թո՛ղ նային որ, կ'ըսէ, պարապ տեղը զոհ չտան, Տալնի վերուստներով լեցուն է:

Ճաբոն պաշտօնապէս իմացուց օտար կառավարութիւններուն թէ Ցուշիմա ամսուն Տալնի առջև ակնկալ մը ողջ ելեր է Ֆօշիմա մեծ զրահաւորը:

Ճիդդ Նոյեմ. 3ին Տալնիէ Զիֆուգացող մավունա մը կը պատմէ թէ այն օրը ռմբակոծութիւնը դեռ կը շարունակուէր: Բերդերուն տոպրեի խրամներուն մէջ արիւնալից տեսարան մը կը պարզուէր: Բանի մը աւուրեան խրամներ և բերդ մը Ճաբոնցիներուն ձեռքը ինկան: Ռուսական թնդանօթները ժամանակ մը բոլորովին լռեցուցին, բայց երբ Ճաբոնցիք աւելի մօտեցան, մանաւանդ կրակը սկսաւ, և ամբողջ Ճաբոնական զօրագունդեր փրցնուցան: Ճաբոնցի զինուորները իրենց ալ կը սոսկան իրենց կորուստներուն վրայ, բայց սպայի մը խօսքը կը բաւէ կռիւը շարունակելու համար: Ճաբոնցիք լաւ կը խնամեն ռուս վիրաւորները: Լոնտոնի մէջ մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասուի Վանկիայ բերդին գրաւման լուրին: Անգլիացի զինուորականներուն ըսածին նայելով, բերդաքաղաքին բախտը պիտի մեռուի, եթէ Ճաբոնցիք ի վիճակի ըլլան իրենց թնդանօթները զետեղել Վանկիայի վրայ:

*** Թօքիոյի Հիպա Կայսերական դարատանին մէջ հաւաքուեցան Ճաբոնի ծերագոյն աւագանին, բոլոր նախարարները և առաջնակարգ քաղաքացիները, ինչպէս նաև 50000 հոգի որոնք խանդավառ ոգեւորութեամբ բարեմաղթութիւններ ըրին Կայսրուն հանդիպելու համար, և յետոյ որոշում տուին որ իւրաքանչիւր Ճաբոնցի իր կարողութեան սահմանին մէջ աշխատի միջոցներ ստեղծել Ճաբոնի բանակն ու նաւատորմը զօրաւոր պահելու, որպէս զի ի զլուխ ելնէ տգգային նպատակը, ի՛նչ զոհողութիւններ և ի՛նչ դժուարութիւններ որ պատահին:

*** Նովոյէ Վրէմիա կը հրատարակէ ակնառութեամբ մը պատմութիւնը Հըլի միջադէպին վրայ: Ռուսք երբ Սթակէն նեղուցէն անցան, Նորվեկացիի գործակալներէ իմացան թէ ծովածոցի մը մէջ կը գտնուին չորս թորփիլանաւեր անծանօթ ազգութեամբ, և որոնց հետ ալ շոգենաւ մը կը գտնուի, Նաւախումբը երկաւ ժամի բաժնուած կ'երթար, մէկ մասն էր ծովակալին Սուվարով զրահաւորը, որուն մէջ կը գտնուէր այս պատմութիւնը ընողը, և որուն կ'ընկերանային Ալեքսանդր Գ., Զորոշիօ և Օրել յաջանաւերը: Հոկտ. 21ին իրիկուան ժամը 8ին ծովակալին զրահաւորը ընդունեց Քամչաթքա փոխադրանաւին ծանօթ լուրը թէ թորփիլանաւեր կը հալածեն զինքը, և թէ պէտք է եռերթայ: Բայց Քամչաթքա բռնէ մը տեղեկութիւն չուներ, Թշնամի թորփիլանաւածներ էին որ սուտ ու կեղծ անթել հեռագրով կ'ուզէին իմանալ ռուս ծովակալին տրամադրութիւնները: Ռուսերէն լեզուով հեռագրերին. — «Մուրճ Նաւախումբը: Իմացուցէք ձեր թիւը, երկայնութիւնը և լայնութիւնը: Մուրճ է Սուվարով»: Ստորագրութիւն Քամչաթքա: Ռուսք կասկած ունեցան, և պատասխանելով հարցուցին Քամչաթքայի մէջ գտնուած ոպաներուն անունները և հայրանունները: Ասոր վրայ պատասխան չեկաւ: Ցետոյ ծովակալ նաւը յիշեալ հեռագիրը հաղորդեց ծածկագրութեամբ Քամչաթքայի: Ռուսք հաշիւ ըրին որ սրընթաց թորփիլանաւերը ժամը 12էն ետք կրնային հասնիլ և ժամը 12.55ին նշանարեցին երկու սրընթաց մարտանաւերու դիմագծերը: Միեւնոյն ժամանակ երեւցաւ կանաչ-կարմիր լոյս մը, որ լուսաւորեց Սուվարովը: Ռուսք խորհեցան որ այս նշանը թշնամիէն կուգար, կրակ բրին, նախ Սուվարով, յետոյ միւս մարտանաւերը: Այս պահուն էր որ Ռուսք տեսան ձկնորսանաւերը, որոնք չատ կասկածելի կերպով կը դառնային ռուսական նաւախումբին շուրջը առանց դրօշի, առանց լոյսի, և ոչ ոք կ'երեւէր վերնայարկերուն վրայ: Ցուվարով հրամայեց կրակը դադրեցնել:

ԱԼԵՔՍԵՎԻ ՄԱՍԻՆ

Նայէ Ֆրայէ Բրեսկ կ'ըսէ թէ Բեթերսպուրգի մէջ զրոյց կայ թէ ծովակալ Ալեքսեվ, որ ի մօտոյ Բեթերսպուրգ պիտի հանի, ներքին գործոց նախարար պիտի ըլլայ իբրեւ յաջորդ Սվիաթորոլք Միրսքի իշխանին:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՆԱԵԷ ՖՐԱՅԷ ԲՐԷՍԷ

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐ

Վերջին պահուն Բորթ Արթուրի մասին ոնեպատ տարաձայնութիւններ կան Վիեննայի մէջ: Հեռագիրը արդէն ծանրաբեռն լուր մը հաղորդած էր, որուն համեմատ «ցամաքային բոլոր ամրութիւնները Ճաբոնցիներուն ձեռքը կը գտնուին:» Լոնտոնի ճաբոնական դեսպանին յայտարարութիւնը, զոր այսօր կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն, գրեթէ տարակոյս չի թողուր այս մասին. որովհետեւ Հայաստանի կոմս Եւրոպայի բոլոր Ճաբոնցի դեսպաններուն ամենէն իրազեկն է, քանի որ ուղղակի ամենէն առաջ իր կառավարութեան հետ հեռագրական հաղորդակցութեան մէջ է: Դեսպանը կը յայտարարէ թէ «Վայրկեանէ վայրկեան կը սպասենք Բորթ Արթուրի անկումին»: Լոնտոնէն և Վիեննայէն եկած վերջին թղթաթերը հագեւ վարքի մէջ կը նկատէր Բորթ Արթուրը:

Լոնտոնի, Վիեննայի և Բարիզի մէջ արդէն երեք օր առաջ տարաձայնութիւն մը ուղղելով, կը փորձէ արդարացնել իր արարքը, յիշեցնելով թէ ֆրանսական բանակին մէջ վերջին դէպքերը ուղղակի արդիւնք են զօրավար Անտրէի և վարչապետ Մ. Քոնպի ներքին քաղաքականութեան: Դատաւորները դեռ համաձայնած չեն թէ, Պատժական Օրինագրքին ո՞ր տրամադրութեան տակ դնեն Սիվթօնի արարքը: Սիվթօն ինքը ալ կը փափագի եղեռնադատաւորներուն առջեւ երթալ: Մենամարտի հարկ տեսնուած չէ, որովհետեւ իրողութիւնը անձնական պատիւի չուրջ չի դառնար, այլ լոկ եղեռնական է:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԴՈՐՍԿԱ ԵՎ ՀԱՊՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյ. 7.— Սթանտարտ կը ծանուցանէ թէ Ճաբոնցիք, գիշեր ատեն մղուած կատաղի ճակատամարտներէ վերջ, գրաւեցին Բանունկանի, Իգչէնի և Վանկիքաշանի ամրոցները միանգամայն. և յաջողեցան Ռուսերը ետ մղել մինչեւ Լիաօդիշանի ամրոցին մօտ: Անգլ. թերթը կը յարէ թէ ցամաքի կողմին բոլոր ռուսական ամրոցները այժմ Ճաբոնցիներուն ձեռքը կը գտնուին, թէ Նոյ. 2ին ռմբակոծութիւնը կը շարունակուէր և թէ Բորթ Արթուրի բոլոր բերդերը վնասուած են:

— Ինքնուրոյն կը հեռագրեն թէ Բորթ Արթուրի մէջ բուռն ճակատամարտները կը շարունակուին: Թնդանօթներուն ձայնը քսան քիլոմէթր հեռուէն կ'իմացուի: Ճաբոնցիք վերջերս քանի մը դիրքեր գրաւեցին: Այդ ճակատամարտներէն ետքը, որոնք մեծամեծ կորուստներու պատճառ եղան, Երլունէչանի ամրոցը Ճաբոնցիներուն ձեռքը ինկաւ: Ճակատամարտը կը շարունակուի:

ԼՈՆՏՈՆ.—Թօքիոյէ կը հեռագրուի թէ մեծամեծ խրախճանութիւններ կատարուեցան, Բորթ Արթուրի դէմ Զօր. Նօկիի բանակին տարած վերջին յաղթանակները տօնելու համար: Բերդաքաղաքին անկումը մօտալուտ կը համարուի Ճաբոնի մէջ:

ՀՌՈՄ.— Սթէֆանի Գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Զիֆուէ տանուած լուրերու նայելով, Բորթ Արթուր տակաւին երեք շաբաթ դիմադրելու կարող է եղեր:

ԼՈՆՏՈՆ.—(Վերապահութեամբ).— Թօքիոյէ Սէնթրալ Նիւզի քաղուած հեռագրեր կ'ըսեն թէ Ճաբոնական իշխանութիւնք կ'համբաւանեն Բորթ Արթուրի պահպան զօրքերը թէ կը չարչարեն և մինչեւ իսկ կը սպանեն եղեր իրենց ձեռքն ինկած Ճաբոնցի վիրաւորները:

ՎԻԵՆՆԱ.—Բեթերսպուրկէ կը ծանուցուի թէ Ռուսիա ընդունեց անգլ. ծրագիրը, Հըլի դէպքին միջազգային քննիչ յանձնաժողովին կապմութեան և պաշտօնավարութեան մանրամասնութեանց նկատմամբ: Ֆրանսայի ու Ամերիկայի պատուիրակներուն անուանումէն անմիջապէս ետքը քննիչ յանձնաժողովը պիտի գումարուի Բարիզի մէջ:

—Ռիվեր կը ծանուցանէ թէ Ռուսերը Մուքտէնի մէջ տարերկրեայ մեծ բանակեցեր կը չինեն, ձմեռը անոնց մէջ անցընելու համար, և թէ Ռուսերը չատ մտատանջ են Բորթ Արթուրի վիճակին վրայ, վասն զի հոն գործածելի չատ քիչ թնդանօթներ մնացած են, ըստ որում վերջին ռմբակոծութիւնը չատ վնաս պատճառած է և գրեթէ բոլոր ամրոցները ծանրապէս վնասուած են:

ԲԱՐԻԶ.— Մաքեն կը ծանուցանէ թէ Հիւսիսային ծովու դէպքին առթիւ գումարուելիք միջազգային քննիչ յանձնաժողովին մէջ Անգլիոյ ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ ծովակալ Ֆիշըր և Ֆրանսայի ներկայացուցիչը՝ ծովակալ Ֆուռնիէ: Ռուս պատուիրակ ծովակալ Բասնաքոֆ ընդհանուր Բարիզ պիտի մեկնի, Վիկոյէ եկող Բլատ, Էլլիս, Օթ և Շրամչէնքօ անուն չորս ռուս սպաներուն հետ: Միաց. Նահանգաց պատուիրակը տակաւին չէ նշանակուած, ոչ ալ այն հինգերորդ ծովակալը զոր առաջին չորս ծովակալները պիտի ընտրեն իրենց նախագահ:

ԹՈՒՆՈՒԶ.— Պիզերթա գտնուող ռուսական վեց թորփիլանաւերը աւարառեցին իրենց պարենաւորումը, և այսօր մեկնեցան դէպի արեւելք, ուղղակի Սուեզայի ծոցը երթալու համար:

ԲԱՐԻԶ.— Պալթիկի նաւատորմին բոլոր խոշոր մարտանաւերը, ինչպէս արդէն ծանուցինք, Աւալանտան Ովկիանոսի և Բարեյուսոյ ճամբով պիտի երթան Ծ. Արեւելք: Նաւատորմը պիտի երթայ տեղ տեղ կանգ առնելով, մինչեւ Մատակասքար, ուր ածուխի լիակատար պաշար պիտի առնէ: Ռուս մարտանաւերը նախ պիտի հանդիպին Բանարեան կղզիները:

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ. — Կայս. Ուքազ մը կը հրամայէ դրօշի տակ կոչել Բեթերսպուրգի, Վիլնայի, Վարշաւայի, Բիւվի, Օտեսայի, Մոսկուայի, Եկատերինոսլաւի, Կովկասի և Տօնի երկրին զինուորական չրջանակներուն պահեստի սպաներն ու բժիշկները:

— Զօր. Սախարով երէկուան թիւով կը հեռագրէ Ընդհանուր Սպայակոյտին. — Եռատորիքի գիւղը, որ մէկ քիլոմէթր հեռու կը գտնուի Շահրքու հարաւային կողմը, ոմբակոծուեցաւ և հրկիզուեցաւ, և Ճաբոնական պատնէշներուն զրահները քանդուեցան այսօր մեր զօրքերուն կողմէ: Ճաբոնցիք մեծամեծ կորուստներ կրած ըլլալու են:

— Պարապետ Ռուրօրաթքին կը հեռագրէ Կայսեր. — Նոյեմբեր 5էն 6 լուսնալու գիշերը. թշնամին յարձակեցաւ զօրագունդի մը դիրքին վրայ, մեր աջ կողին կողմը, բայց ետ մղուեցաւ: Նոյեմբեր 6ին ուև է կռիւ չը պատահեցաւ երկու թշնամի բանակներուն միջեւ:

ԼՈՆՏՈՆ. — Այսօր, կէս օրին, Նախարարաց Խորհուրդ մը գումարեցաւ, որուն ներկայ եղան Դաշլիին բոլոր անդամները:

—Հիւսիսային ծովու դէպքին վրայ անգլ. քննութիւնը յառաջիկայ Չ., Նոյ. 14, պիտի սկսի Հըլի մէջ:

—Ռուս Հեռագրական Գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Մանչուրիոյ ռուսական բանակը ամէն օր 6000 օգնական զօրք կ'ընդունի անդրսպերեան երկաթուղիով:

ԼՈՆՏՈՆ.—Մարշալ Օեամայի բանակեցէն քաշուած հեռագիր կը հաստատեն թէ Շահո գետին ձախ ափունքին վրայ ամրացած ճաքանական բանակը դիտաւորութիւն չունի յարձակողականի սկսելու Թշնամի բանակին դէմ, և պիտի չատանայ Ռուսաց ընթացքը դիտելով:

ՎԻԵՆՆԱ.— Ցունատանի Եսկիսարը, Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը հեռակցելէ վերջ, երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Կալուխովսքի կոմսին հետ:

— Նիւ Եորքէ կը հեռագրուի թէ նախագահական ընտրութիւնը այսօր տեղի կ'ունենայ և երկու ընտրելիները՝ Ռուզվէլթ և Բարքըր՝ յաջողութեան հաւասար հաւանականութիւն ունին:

ԲԱՐԻԶ.— Հարիւրապետ տ'Օթրիյի և միւս սպաներուն դէմ բացուած դատին մէջ, ընդհ. դատախազը չորս ամբաստանեալներուն դէմ եղած մեղադրանութիւնը մէկ կողմ թողուց: Զինուորական Ատեանը միաձայնութեամբ ազատ արձակեց չորս ամբաստանեալներն ալ:

—Երիսփ. Ժողովոյ ատենապետ Մ. Գրիսոնէ արտաքին խնդրուեցաւ դատաստանի ենթարկելու Մ. Սիվդոն: Խնդրանքը Երեսփ. Ժողովոյ Դիւանին ղրկուեցաւ:

ՀՌՈՄ.— Երեսփ. ընտրութեանց 492ին արդիւնքը ծանօթ է այժմ: Ընտրուեցան 294 նախարարական, 46 ընդդիմադիր, 27 արմատական, 26 ընկերվարական, 16 հանրապետական և 64 ընտրութիւններ ալ համեմատական մնացին:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՈՑ Կ. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Տ. ՊՕՂՈՍ Ս. ՍԱՊՊԱՂԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԱՏԱՆ ՄԷՋ

Հայ-Հռոմէականաց Կ. Պատրիարք Տ. Պօղոս Սապպաղեան Սրբազան երէկ Երուսաղէմատուն գալով այցելեց Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին: Ն. Սրբազնութեան կ'ընկերանային Փոխանորդ Տ. Աւետիս Արփիարեան արքեպիսկ. և Մալոյեան ու Թէրզիպաշեան վարդապետները:

Երուսաղէմատան դռնէն Հայ-Հռոմէական Պատրիարքն ու հետեւորդ եկեղեցականները ընդունուեցան Հալէպ-Այնթապի Առաջնորդ Տ. Կարապետեան Տ. Կարապետ, Դանիէլեան Տ. Ներսէս վարդապետներէն, վեղար ի գլուխ, և Մանուկ սարկաւագ, որոնք վեր առաջնորդեցին հիւրերը: Տ. Երէցեան Սրբազան դահլիճին դուռնէն ընդառաջ փութալով Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարքին, առաջնորդեց զայն Ն. Ս. Օծութիւն Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին մօտ, որ երկիցս ողջագուրուեցաւ Տ. Սապպաղեան Սրբազանի հետ:

Դահլիճին մէջ, փոխադարձ ներկայացումներ կատարեցին Տ. Գէորգ եպիսկոպոս Երէցեան և Տ. Աւետիս արքեպիսկ. Արփիարեան, ուրկէ յետոյ Հայ-Հռոմէական Կ. Պատրիարքը խօսք առնելով ըսաւ. «Ձեր Սրբութեան ի Պոլիս գալուստը հաւատքդպէս մեծ ուրախութիւն պատճառեց ինծի և բոլոր մեր հաւատակիցներուն: Թէեւ աւելի փութի իսկ կը փափաքէի Ձեր Սրբութեան այցելել, բայց հազիւ այսօր կարող եղայ փափաքիս գոհացում տալ: Ն. Կայս. Վեհափառութեան կողմէ Ձեր Սրբութեան ընծայուած թանկագին նշորհները մեծ ուրախութիւն պատճառեցին մեզի: Ի սրտէ կը շնորհաւորեմ Ձեզ այս առթիւ, և մեծ յոյս ունիմ որ Ձեր Սրբութեան ջանքերով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը թէ՛ նիւթապէս և թէ բարոյապէս պիտի ծաղկի ու բարգաւաճի:

Տ. Սամակ Ս. Կաթողիկոսը զգածուելով Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարքին այս համակրելի արտայայտութիւնէն, շնորհակալութիւն յայտնեց և բաւ. «Սիրապէս զգածուած Ն. Կայս.

վենտաութեան ինձ և ինձմով ժողովուրդս ընծայած հայրագորով մեծարանքներէն ու Թանկագին չնորհներէն, յուսալ եմ որ չնորհիւ Վեհ. Կայսեր և օժանդակութեամբ Ձեր Սրբութեան աղօթքներուն իմովսանն պիտի կարենամ իմ վրայ դրուած յոյսերն իրականացնել, պատրաստելով հաւատարիմ հպատակներ Տէրութեան և օգտակար անդամներ Ազգին»։

Խօսակցութիւնը երբ դարձաւ Երուսաղէմի վանքին վրայ, Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարքը Ն. Ս. Օծութեան ուղղելով խօսքը, «Այլի քաղաքէն եկաք, կը յուսամ որ Խաչը և Խաչին ծանրութիւնը հոն թողուցիք» ըսաւ, մինչ Ս. Կաթողիկոսը,

—Ընդհակառակը, ուր որ գացի Քրիստոսի Խաչը միշտ ուսիս վրայ մնաց և միշտ պիտի մնայ, թող օր ամոր ծանրութիւնը ալ աւելի չացաւ արդէն երբ մեկնեցայ Երուսաղէմէն և կոչուեցայ այս ծանր պաշտօնին։ Բայց Խաչը քրիստոնէին պարծանքն է, և մեր նուիրական պարտականութիւնն է զայն կրել, ե՛ս սիրայօժար կը կրեմ Խաչը և անոր ծանրութիւնը։

Հայ-Հռոմէականաց Կ. Պատրիարքը Սրբազանը պատասխանելով Ն. Ս. Օծութեան, ըսաւ որ միշտ աղօթող է իրեն համար, որպէս զի Տէրը թեթեւցնէ Խաչի ծանրութիւնը և քաղցրացնէ անոր լուծը։

Տեսակցութիւնը չարունակուեցաւ այպէս խիստ սիրալիր կերպով, և Տ. Սապպաղեան հարցումներ ըրաւ Ն. Ս. Օծութեան, կիլիկիոյ Հայ-Հռոմէական հաւատակութեան կրթական և եկեղեցական խնդիրներու մասին։ Ս. Կաթողիկոսը կարգ մը տեղեկութիւններ տուաւ, և մասնաւորաբար շեշտեց Հայերնի Հայ-Հռոմէական եկեղեցիին արուաքին փառաւոր դիրքը։

Երբ Ն. Ս. Օծութիւնը և Հայ-Հռոմէականաց Պատրիարքը կը տեսակցէին իրարու հետ, Տ. Երէցեան Սրբազան ու ներկայ վարդապետները նոյնքան սիրալիր կերպով կը տեսակցէին Տ. Արփիարեան արքեպ.ի և միւս վարդապետներուն հետ, որոնց պատշաճ պատասխրութիւններ եղան։

Ժամը 10½ին, Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարք Սրբազանը կրկին ողջագուրուելով Ն. Ս. Օծութեան հետ, մեկնեցաւ Երուսաղէմատունէն իր հետեւորդներով։

*** Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ իրիկուան կողմ, Երուսաղէմատուն երթալով, այցելեց Ս. Կաթողիկոսին և խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Ն. Ս. Օծութեան հետ Կիլիկիոյ վիճակին եկեղեց. և կրթ. խնդիրներու մասին։

*** Վեհ. Ռոպէր էֆ. Եազճեան երէկ Երուսաղէմատուն երթալով, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ս. Կաթողիկոսին հետ, որ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ն. Վեհութեան։

*** Երէկ Ն. Ս. Օծութեան այցելեցին նաեւ Տ. Մուշեղ և Տ. Ներսէս Դանիէլեան վարդապետները, և Սուլթանիյէ վարժարանէն երեք հայ ուսանողներ։

*** Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գէորգ Եպս. Երէցեան, ի դիմաց Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին, այցելութիւն տուաւ Վեհ. Արիկ էֆ. Ունճեանի և չնորհակալութիւն յայտնեց անցեալ կիրակի Ն. Վեհութեան կողմէ, Գասպարեանի իր ապարանքին մէջ Ս. Կաթողիկոսին ընծայուած հիւրասիրութեանը համար։

*** Գրիգոր էֆէնտի Մելիքսեան Տ. Մարտիրոս ք.ի պատրաստած Կաթողիկոսական կոնքերը գնելու համար տասը օսմ. ոսկի յանձնած է Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին, Տ. Ներսէս Վրդ. Դանիէլեանի ձեռամբ։

Տ. ՊՕՂՈՍ Ս. ՍԱՊՊԱՂԵԱՆ Կ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Հայ-Հռոմէականաց Կ. Պատրիարք Տ. Պօղոս Սապպաղեան Սրբազան, երէկ իր հետեւորդ եկեղեցականներով այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր։

Կառքերու թափորը երբ Պատրիարքարան հասաւ, Տ. Տ. Ներսէս, Մուշեղ, Տիրայր և Ղեւոնդ վարդապետները վերեղ ի գլուխ, և Տ. Տ. Սեթեան, Սանտալեան ուաղ քահանաները ու Մայր եկեղեցւոյ քահանայից դասը դռնէն ընդունեցին Հայ-Հռոմէականաց Կ. Պատրիարքն ու հետեւորդ եկեղեցականները, որոնք սանդուղքն գլուխէն ընդունուեցան Պատր. Փոխանորդ Տ. Ճէվահիրեան և Կրօն. Ժողովոյ ատենապետ Տ. Յովհաննէսեան Սրբազաններէն։

Տ. Օրմանեան Ս. Պատրիարքը, նոյնպէս վերեր ի գլուխ, դահլիճին դուռնէն ընդունեց Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարքը և միւս հիւրերը, և ողջագուրուեցաւ Ն. Սրբազնութեան հետ, ու առաջնորդեց զանոնք դահլիճն ներս, ուր սիրալիր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ երկու Պատրիարքներուն մէջ։

Պատշաճ մեծարանքներէ ու պատասխրութիւններէ ետք, Տ. Սապպաղեան չնորհակալութիւն յայտնելով իրեն եղած ընդունելութեանը համար, հետեւորդ եկեղեցականներովը մեկնեցաւ Պատրիարքարանէն։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս արք.ի. Ներկայ էին Տ. Գաբրիէլ եպս. և Սեթեան, Սանտալեան և Շանպաղեան ուաղ քահանաները։

1.— Փոխանորդ Սրբազանը տեղեկագրած էր թէ Բեռացի Խաչով Մաղիկեանի կինը առանց ամուսնոյն կողմէ պատճառ մը տալուն կերօնափոխ եղած է։ Ժողովը օրշեց որ այրը կրկին ամուսնանայ։

2.— Լիմի միաբանութիւնը կը տեղեկագրէր թէ հանգուցեալ Տ. Սահակ եպիսկոպոսի տեղ Լիմի վանահայր կարգած են Ներսնազարդ Տ. Թադէոս Ծ. վրդ. Ատուաձատուրեան։ Ժողովը հաւանեցաւ այդ ընտրութեան և հաստատեց զայն։

Ժողովը ասնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական և այլ խնդիրներով։

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎԸ իր չաբաթական նիստը գումարեց երէկ առտու Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Բարթող էֆ. Թէլեան, Եղուարդ էֆ. Գարակէօզեան, Սիմոն էֆ. Գայսէրլեան և Տիրան էֆ. Կիւմիւկէրտան։ Յանձնաժողովը զբաղեցաւ իր օրակարգին վրայ գտնուած գրեանական ու դրամական խնդիրներով՝ ի մասին նպաստաւոր վարժարաններու։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Վեհ. Կուսակալը քննական պտոյտի ելած ըլլալով Հոկտ. ին Շապին Գարահիսար հասած է և ինչպէս կառավարական պաշտօնեաներ նոյնպէս և տեղւոյն Առաջնորդ Տ. Սմբատ Ծ. վրդ. և երեւելի ազգայիններ դիմաւորած են Ն. Վեհութիւնը՝ քաղաքէն մինչեւ մէկ ժամ հեռի։ Ն. Վեհութիւնը ուր օրի չափ քաղաք մնալէ վերջ Հոկտ. 12ին Սըվազ մեկնած է։ Ն. Վեհութեան այս այցելութեան առթիւ, Տ. Սմբատ Ծ. վրդ. երկիցս այցելելով Վեհ. Կուսակալին, կարգ մը եկեղեց. և կրթ. խնդիրներու կարգադրութիւնը խնդրած է։

ԲԱՌԵՐԴԻ Առաջն. Տեղապահ Տ. Գէորգ Վրդ. Իրանեան իր հովուական պաշտօնին առթիւ սանալով Ս. Պատրիարք Հօր հայրական օրհնութիւնները, յատուկ գրութիւնով մը չնորհակալութիւն յայտնած է Ն. Սրբազնութեան ցոյց տուած հայրական հոգածութեանը համար։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷ վարդապետ մը խնդրած են Եգիպտոսէ։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐի Առաջնորդը կը գրէ Պատրիարքարան թէ՝ Արղընիի վանքին նորոգութիւնը լրացած ըլլալով, պիտի ձեռնարկէ նաեւ Զնքուլի վանքին նորոգութեան։ Ն. Գերազանցութիւնը Արղընիէն մեկնած է Մաճէն և կարգադրած է տեղւոյն մէկ քանի եկեղեց. և կրթ. խնդիրները։

ՍՂԵՐԴԻ առաջնորդ Տ. Փառէն Վրդ. թեմական այցելութեան ելած ըլլալով Տէհ և անկէց ալ Կարղան այցելած և մէկ քանի կրթ. խնդիրներ կարգադրած է։

ՅԱՌԱՋԻԿԱՑ կիւրակէ Հոկտ. 30 Գարակէօմրիկի արքեպեւոր Զարխափան Ս. Աստուածածնի ժամուն նախայէս հիմնարկութեան տարեդարձը և Ոսկերերաց Հայրապետի տօնախմբութիւնը ըլլալով՝ Տ. Վահան Ծ. վրդ. Տ. Մինասեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Պալաթու Ս. Եկեղեցւոյն մէջ։

Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ.— Պարտիզակէն Մելքոն էֆ. Յովսէփեան կը գրէ մեզ.— Տ. Եղիշէ եպիսկ. Դուրեան իր հետեւորդներով՝ երկուշաբթի, հոկտ. 18, մասնաւորաբար այցելեց Ազգ. Վարժարան, որուն Տեսչութիւնը վարած է 1880էն մինչեւ 1890։ Բացուած էին մանչերու և աղջիկներու սրահները զատազ դռները. բարի-գալուստի և երախտագիտութեան ուղերձներ կարդացին՝ աշակերտներէն մէկը և ուսուցիչ մը, որոնց պատասխանեց Սրբազանը՝ չնորհակալութիւն յայտնելով եղած յարգալիր ընդունելութիւններուն և իր հին պաշտօնին ժամանակներուն անդրադառնալով՝ յուզումով խօսեցաւ այդ չրջանին վրայ, ուր իր միակ փափաքն էր օգտակար հանդիսանալ տեղացիներուն։ Երեքշաբթի, կէս օրէն յետոյ՝ դարձեալ դպրոցին մէջ՝ կիներուն քարոզ խօսեցաւ «Հայեցաւ ի խնարհութիւն աղախնոյ իւրոյ» խօսքը բնաբան առնելով. բացատրեց թէ կնոջ մը մեծ պարտականութիւնն է համեստ ու խոնարհ ըլլալ, և յորդորեց զանոնք որ Մանկապարտէզի մը չինութեան նպատակով ճամբայ ելլեն այսուհետեւ։ Իրիկունը՝ ի պատիւ Սրբազանին տեղան մը տուին իր նախկին աշակերտներէն Ա. Հաբէլեան, Գ. Միխայեան, Մ. Սէմէրճեան, Ռ. Աբրահամեան և Ս. Պոտոսեան էֆէնտիները, որոնցմէ առաջին երեքը ուղերձներ խօսեցան ճաշի պահուն։ Զօրեքշաբթի իրիկուն Տ. Եղիշէ Սրբազան հրաւիրուեցաւ Ամերիկեան Վարժարանը, ուր ճաշի սեղան մը սարքուեցաւ ի պատիւ Դուրեան Սրբազանի, ուրկէ վերջ այցելեց վարժարանը։ Սրահին մէջ հայախօս Տնօրէնը Մր. Ալէն, չնորհակալութիւն յայտնեց Սրբազանին՝ իրենց առած այցելութեանը համար։ Դիլերը առաջացած էր արդէն երբ Դուրեան Սրբազան իրենցներուն հետ մեկնեցաւ վարժարանէն, հոն գտած անկեղծ յարգանքներէն խորապէս տպաւորուած։ Հինգշաբթի 21 հոկտ. իրիկուան եկեղեցի իջնելով Տ. Եղիշէ Սրբազան՝ վերջին անգամ քարոզեց, բացատրելով Քրիստոսի կրօնքը որ ըսաւ, մեզի համար հոգեւոր ուժ մըն է։ Ուրբաթ առտու Ն. Սրբազնութիւն կանուխ, մեկնեցաւ գիւղէս իր հետեւորդներով՝ համակիր բազմութեան մը ողջերթի բարեւներուն մէջէն, յուզուած և չնորհակալ զգացումներով զեղուն։ հակառակ տեղացող անձրեւին՝ եկեղեցիին բակը և բոլոր շուկան լեցուած էր երկաւոր բազմութիւնով։

—Նիկոմիդիայէն Յակոբ էֆ. Զաղարոսեան կը գրէ մեզի.— Դուրեան Սրբազան Աստրազար և Պարտիզակ այցելելէ վերջ ուրբաթ առտու Պարտիզակէն հոս հասաւ, և ընդունուեցաւ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն և քահանայից դասէն որոնք լաՆՏօներով դիմաւորեցին Ն. Սրբազնութիւնը և առաջնորդեցին Առաջնորդարան։ Սրբազանին կ'ընկերանային Տ. Տ. Թորգոմ, Եղիշէ և Գարեգին վարդապետները, չորս սարկաւագ և երկու քահանայ։ Սրբազանը չաբաթ օրը այցելեց տեղւոյս քանի մը պետական պաշտօնեաներուն, ինչպէս նաեւ Միւթէսարրիֆ պէյին՝ որուն հետ ծանօթութիւն ունի կանուխէն։ Կիրակի առտու նախագահեց ժամերգութեանց և խուռն բազմութեան մը ներկայութեանը քարոզեց բնաբան առնելով Աւետարանի «Հրեայք զնչան հայցին և հեթանոսք զիմաստութիւն խնդրեն» խօսքը, և վերջացուց, իր չնորհակալութիւնը յայտնելով «Առաջնորդ և մեր սիրելի եղբայրակից Գեր. Տ. Ստեփանոս Արքեպիսկոպոսի որ կանուխէն ի վեր հայտ ուզով մը կապուած է վանքին հետ, և մանաւանդ այս վերջին տարիներս ալ աւելի պնդած էր բարեկամական կապը յանախակի այցելելով մեզ»։ Յետոյ անդրադառնալով տեղւոյս Հայ համայնքին կրթական վիճակին վրայ, գլխաւորաբար շեշտեց որ «Նիկոմիդիա, իբր գաւառագլուխ մը, դժբաղդաբար աննախանձելի վիճակի մէջ է, որքան չէ մօտակայ գիւղերէից ուսումնական մակարդակը։ Ուրեմն ինչո՞ւ ազգ. կրթական կարեւոր հիմնարկութիւն մըն ալ չունենան Նիկոմիդացիք, ինչո՞ւ այս սառն անտարբերութիւնը, դրամը չէ՞ որ կը պակսի, կը կարծեմ, այլ կամքը»։ Յետոյ մաղթանքներ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին կենաց։ Եկեղեցիէն ետք Թաղ. Խորհրդարանին մէջ ճոխ սեղան մը տուին։ Սեղանին վրայ Թաղ. Խորհուրդին կողմէ ուղերձ մը կարդացուեցաւ, որմէ վերջ Սրբազանը յուզուած շեշտերով խօսք առնելով ըսաւ.—«Այն ասպարէզը զոր կը պատրաստուիմ գրկել երրորդ չրջանն է կեանքիս։ Առաջին երկու չրջանները՝ որով 25 տարի բաղդած եմ, եկեղեցական և կրթական կրկնակ ծառայութեանց պաշտօնավարութիւն մը եղած է. իսկ այս երրորդը՝ որ աւելի ընդարձակ է և միանգամայն դժուար, աղօթեցէք որ հոն առաւել արդիւնաւորութեամբ և օգտակարապէս ծառայեմ Տէրութեան և Ազգին»։

Այսօր, երկուշաբթի, Արմաչէն հոս հասան Մեսրոպ վարդապետ (Հարմակ) և Յովհաննէս վարդապետ՝ Սրբազան Հօր ողջերթ մաղթելու. սակայն քաղաքիս պատուոր ազգայիններէն մէկ քանիները փափաք յայտնած ըլլալով հիւրընկալել, Ն. Սրբազնութիւն 4-5 օրէն հոգիս պիտի կրնայ ուղեւորիլ Պոլիս։

Իզմիրցիք բարեբաղդ եղան, վասն զի այս տարի Դուրեան Սրբազանի 25ամեայ գրական և եկեղեցական յոբելեանը տօնելու բաղդը պիտի ունենան։ Կ'ըսուի նաեւ թէ գալ տարի Մայիսին Արմաչի 4 սարկաւագները իրենց կանչուելով հոն արեղայ պիտի ձեռնադրուին։

ԱՏԱԲԱԶԱՐԷՆ, Արմաչէն և Պիւլճիկէն 50ի չափ ուխտաւորներ գացած են Երուսաղէմ։ Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ, առաջին քարոզը խօսած է Տ. Մամբրէ եպիսկ. Մարկոսեան։ Իսկ Ս. Յարութեան տաճարին մէջ՝ Տ. Սարգիս Վ. (Ռատոսթցի) իր գեղեցիկ ոճով ուխտաւորներուն բացատրած է, իրենց ուխտին նպատակը, և Ս. Տեղեաց վրայ հակիրճ բացատրութիւններ տուած է։

ԱՑ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐԷՆ.—Սամսթիա Հայ-Հռոմէական ժողովուրդը մեր միջոցով իր երախտագիտական զգացումները կը յայտնէ Կ. Պատրիարք Տ. Սապպաղեան Ս. Հօր, որ հաճեցաւ պատուել զիրենք, կիրակի օր։ Կ. Պատրիարք Սրբազանը նոյն օրը Բերա դարձին այցելեց նաեւ Պետրոս Մասնուէեան, Յովսէփ Համամճեան, Գրիգոր Ճամճեան էֆ.ներու, ինչպէս նաեւ Թաղականութեան անդամ Բէշիրվանեան Անդրանիկ, Պայեան Յովհաննէս և Ճոզիկեան Յարութ էֆ.ներու բնակարանները և իր օրհնութիւնները տուաւ։ Հայ-Հռոմէական Սամսթիցիք իրենց ջերմ չնորհակալութիւնը կը յայտնեն նաեւ Հ. Գաբրիէլ Ծ. Վրդ. Մէնէվիչեանի, որ գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը ունեցաւ հանգանակութիւն կատարելու Տ. Կոմիտաս քահանային չիրմ մը կանգնելու համար և կը յուսանք որ իր այս ձեռնարկը պիտի չարունակէ և յաջողութեամբ ի կատար պիտի հանէ։

Հանգանակութեան մասնակցած են Տ. Պօղոս Սապպաղեան Կ. Պատրիարք 5, Խոխանորդ Արփիարեան 3, Ճնաոյեան արք. 3, Հաճեան արք. 2, Մուրատեան արք. 2, Գարատաշեան Յովհ. էֆ. 3, Տիրացուեան Մկրտիչ էֆ. 1, Շէրպէթճեան Պողոս էֆ. 1 ոսկի ևն.։

ՊՕՂՈՍԵՐԱԿԱՆ

Տ.

Պատիւ ունինք Ձեզի ծանուցանել թէ մեր ընկերութիւնը

Ս. ԵՒ Ս. ՏԻԼՍԻԶԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

այսօրուընէ սկսեալ լուծուած է երկուստեք համաձայնութեամբ.

Հաճեցէք ընդունիլ մեր խորին յարգանց հաւաստին։

ՍԵԴՐԱՔ ՅՐ. ՏԻԼՍԻԶԵԱՆ
ՍԻՆԵՊԵՐԵՐԻՄ ՅՐ. ՏԻԼՍԻԶԵԱՆ

* * *

Տ.

Յարակից չրջաբերականն հաստատելով, պատիւ ունիմ Ձեզի տեղեկացնել թէ հրապարակիս վրայ հաստատած եմ առեւտրական տուն մը

ՍԵԴՐԱՔ ՅՐ. ՏԻԼՍԻԶԵԱՆ

անուան տակ։

Պիտի զբաղիմ մանիֆաթուրայի վաճառականութեամբ և յանձնարարական գործերով։

Ցուսալով որ պիտի հաճիք զիս պատուել Ձեր վստահութեամբ, կը խնդրեմ որ ի նկատ առնէք ի ստորեւ նշանակեալ ստորագրութիւնս և ընդունիլ անկեղծ յարգանքներս։

ՍԵԴՐԱՔ ՅՐ. ՏԻԼՍԻԶԵԱՆ

Պիտի usnորագրեմ ՍԵԴՐԱՔ ՅՐ. ՏԻԼՍԻԶԵԱՆ

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

8 Նոյեմբեր 1904

Հեռագրական գործակալութիւնը գիշերը մինչեւ ուշ ատեն Բարիզի Պօրսային գիները չհաղորդեց մեզի։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՀԱԹ

Էնգարէ վիլայէթի զբաղաթ միւֆէթթիշի իզզ. Մանուկ էֆ.յէ թէրգիֆէն Սանիյէ բիւթպէսի թէվֆիհ պույրուլմուշ տրը։

ՆԸՇԱՆ

Մաղէյնը Հիւմայունը Միւլիքեանէ միւթէրճիմիէրիտէն սատ. Անճէլօ պէյէ թէպտիլէն իքինճի բիւթպէսէն Մէֆիտի.

Էհլիյէթ վէ հիւսնը խըսմէթինէ մէպնի Մէտրիֆը նէզարէթ ճէլիլէսի թէֆթիշ վէ մուայէնէ հէյլէթի պաշ քեաթիպի սատ. Քէմալէտտին պէյէ իւչունճի բիւթպէսէն Մէֆիտի նըշանը զիւանլարը իհսան պույրուլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՐԱՄԱԶԱՆ.— Այսօր կը սկսի Բամազան ամիսը։ Այս առթիւ կայս. Պալատան ամբարանոցէն իւղ, բրինձ, շաքար ևն. բաշխուեցան աղքատներուն։

—Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ Բամազան ամսուն ինթիարի յատուկ ուտելիքներ և անուշեղէններ տրուին բոլոր զինուորներուն։ Նոյն Իրատէն հրամայեց նաեւ որ Պոլիս գտնուող բոլոր զինուորները, ամէն գիշեր կարգաւիթիար ընեն կայս. Պալատան մօտ պատրաստուած չէնքին մէջ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Սոֆիայի վճռաբեկ ատեանը վաւերացուց այն վճիռը, որով 15 տարի տաժանակիր աշխատութեան կը դատապարտուէր մարդասպան Միխայլ Սթայվրէֆ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Եգիպտոսի էլ-Լիվա թերթը հանգանակութիւն մը բացած ըլլալով իբր նուէր Օսմ. Նաւատորմին, ցարդ 109,693 Եգիպտական ոսկի հաւաքած է։ Թերթին Տնօրէն Մուսթաֆա Քամէլ փաշա 50 ոսկի նուիրեց։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՓՈՒԹԵՐ.— Կայսրատէի մը համաձայն, Սպարապետութիւնը ենրոպայէ բերել տուաւ զինուորական չարժուն փուռ մը, 400 ոսկիի, փորձելու և յետոյ բանակին մէջ ամէն կողմ գործածելու համար։ Այդ փուռին պատրաստած հացերը մատուցուեցան Վեհ. Սուլթանին։ Փուռը ամէնէն դժուարամատչելի տեղերը կարելի է հանել, քանի որ կառքի ձեւով անիւի վրայ հաստատուած է, և ժամը 240 թայինի հաց կրնայ պատրաստել։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ Բարձր Ճանաչողը որոշեց որ Սելանիկի, Մանաստիրի և Գոսովայի Նահանգներուն Տէֆթէրարները գոյացած հասոյթներուն և վճարելի անհրաժեշտ ծախքերուն ցուցակները ապէջ եռք մատուցանեն Բուսմէլիի Նահանգներուն Ընդհ. Քննիչ Հիւսէյին Հիլմի փաշայի, և անոր արտօնութեամբ միայն ընեն վճարումները։ Ընդհ. քննիչն ալ նոյն ցուցակներուն համաձայնութիւնը ամէն ամիս պիտի ղրկէ Ելմտական Բարձր Ճանաչողին։

ՆՈՐ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ.— Ինչպէս յայտնի է Անատոլուի մէջ նոր մարդահամար կը կատարուի, մասնաւոր յանձնաժողովներու ձեռամբ։ Դանիայի նահանգին Բարա-Ադաճ գաւառակին յանձնաժողովը կը տեղեկագրէ թէ, նոյն չրջանակին մարդահամարը աւարտած է։

ԹՊԹԱՏԱՐԱԿԱՆ Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Եալովայի ջերմուկին մէջ առժամաբար բացուած հեռագրական կայանը փակուած է, եղանակին անցնելուն պատճառաւ։

ՄԱՀԼԻԻԼ ԿԱԼՈՒԱՄՆԵՐԸ.— Պետական Խորհուրդը հետեւեալ որոշումները տուաւ օրինք վաւերացած են Կայս. Իրատէով.— Ինչպէս յայտնի է. թաղի մը և գիւղի մը իմամը ու մուխթարը և ոչ-իսլամ թաղի մը ու գիւղի մը քահանան, խախամը կամ մուխթարը պարտաւոր են այդ չրջանակներուն մէջ առանց ժառանգորդի մեռնողներուն համար Իլմուխապէր մը տալ Մարդահամարի Վարչութեան, որպէս զի մահիլ մնացած չէնքերու և հողերու մասին ժամանակին տեղեկութիւն առնուելով, տէրութեան գանձուն իրաւունքները պահպանուին։ Ասկէ վերջը այդ Իլմուխապէրները երկու օրինակ պիտի պատրաստուին և առանց մէկ պիտի նշանակուին իրենց չրջանակներուն մէջ վախանակուին ունեցած չէնքերուն և հողերուն տեղը ու տեսակը։ Այդ Իլմուխապէրներուն մէկ օրինակը Թափուի Վարչութեան պիտի արուի։ Նկատելով որ իմամներուն, կրօնականներուն և Մուխթարներուն պարտականութիւնն է արձանագրել իրենց չրջանակներուն մէջ անժառանգ մեռնող անձի մը ունեցած չէնքերը ու կալուածները, ուստի այդ առթիւ՝ արդ չկայ անոնց «իխպարիէ» տալ։ Միայն թէ երբ այն կարգի չէնքերը ու կալուածները օրինք տակաւին փոխանցուած չեն վախանակուին վրայ, կամ ժառանգորդներուն երեւան հանուիլը անկարելի ըլլալով արձանագրութիւնը ներէն կարելի չըլլար բան մը երեւան հանել, և կամ ուրիշ անձերու ձեռքը կը գտնուին, երեւան հանուին, իմաց տուողը օ՛վ որ ըլլայ, մահիլ մնացած վագֆ կալուածներու համար սահմանուած քանակութեամբ «իխպարիէ» պիտի տանայ։ Այդ «իխպարիէ»ներն ալ սապէս պիտի արուին.— Երբ մահիլ մնացած չէնքը կամ հողը ուրիշի մը կողմէ գրաւուած է։ «իխպարիէ»ն հարիւրին 10 պիտի ըլլայ, իսկ հակառակ պարագային, մինչեւ 1000 զրշ. արժէք ունեցողներուն համար 100ին 10, 1000-10,000՝ 100ին 5 և անկէ վեր ալ 100ին 2։

ՊԱՐՍԻՑ ԴԵՍՊԱՆ իշխան Միրզա Ռիզա Խան, Թէհրանէ այսօր կը մեկնի Պոլիս գալու համար։ Նախ Վիեննա պիտի երթայ և ապա Պոլիս կը դառնայ, հաւանաբար Պարսկին։

ԱՆԱԳՆԵՐԸ.— Պետական Խորհուրդը նկատելով որ Եւրոպայէն բերուած անագները ընդհանրապէս մեծաքանակ կապար կը պարունակեն, ինչ որ կը մեծաց առողջութեան, կերակուրի պըղինձ ամաններուն կալայկման առթիւ, որոշեց որ կապարխառն այս կարգի անագներու ներածումը բոլորովին արգիլուի և այդ մասին մեծ ուշադրութիւն ի գործ դրուի։

ԱԹԻՆԻի Օսմ. դեսպան Բրիֆաթ պէյ, որ ժամանակ մը ի վեր Պոլիս կը գտնուէր, իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ։

ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒ տոմակներուն 20 փր.նոց «իլմուխապէր»ներ պիտի փակցուին ի նպաստ Հիճազի երկաթուղիին։ Բամազանի առթիւ թատրոնի տէրերուն դիւրութեան համար, կը ծանուցուի թէ նոյն «իլմուխապէր»ները կը ծախուին Տիրէքլէր-Սրասը, 57 թիւ ծխավաճառի խանութը։

ՆՈՒԱՁՈՒՐԴ.—Ընտանի անասուններու գործողութեանց մէջ գործածուած թուղթերուն և տետրակներուն տպագրութիւնը նուազուրդի դրուած է զինուորական սպառազինմանց Վարչութեան կողմէ։ Մասնակցիլ ուզող տպարանապետները մինչեւ Հոկտ. 30ի Շաբ. օրը պէտք է դիմեն Մալիէի մէջ նոյն վարչութեան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՂԴԱԻՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐԸ.— Եգիպտական թերթ մը կը գրէ թէ Բուսմէլիի երկաթուղիին վիճակահանութեան վերջին մեծ պարգեւը չահած է Ապաչինի ոստիկանական կայանէն զինուոր մը։

ՍԻԱԶԱԿՆԵՐ.— Մանասթրի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ ընդհարում մը եղաք Բէսրիէի մէկ գիւղը ապաստանած աւազակախումբին 7 հոգի ձերբակալուած և 18 հոգին փախած են։ Ձերբակալուած աւազակները յոյն են և մաս կը կազմեն Զէպայի յոյն աւազակախումբին։ Տեղ տեղ տեսնուած արեան բիծերէն յայտնի կ'ըլլայ թէ փախչող աւազակներուն մէջ վիրաւորներ կան։

ՍՆԱՆԿ.— Առեւտրական Բ. դատարանը սնանկ հռչակեց Զաթլաքը Դարու ածուխի վաճառական Ամիկա էֆ.ն։ Դատարանի անդամ Եանքօ էֆ. Փիւժ քօմիսէր և փաստաբան Յարութիւն էֆ. Գայսէրեան սէնթիք կարգուեցան։

ՀՐԴԵՀ.— Եչ. գիշեր Իզմիրի մէջ 500 ոսկիի ապահովագրուած դեղի մթերանոց մը այրեցաւ։ Հետեւեալ օրն ալ այրեցաւ ափիոնի մթերանոց մը։ Վնասները կարեւոր են։

ՓՈՊՈՐԻԿ.— Կէլիպոլուէն կը հեռագրեն թէ նախընթաց առտու ցորեն բեռցած Քուրկոս չոգենաւը խրած է Էրէյլիսէի առկայ։ Մինչեւ ձեռք առնուեցան զայն ազատելու համար։

—«Հրթիռ իր Բահման» օսմ. առաջատանաւը որ Էրէյլիէն Բիզէ կ'երթար գետնածուխ բեռցած, ընկղմած է ճամբան։ Նաւաստիները ազատուեցան։

Ծաղիկի հրդ թիւը հրատարակուեցաւ հետեւեալ բովանդակութեամբ.— ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ.— Հայ գրագէտին ապագան։ ԱԼՔԱՍԼԱՆ.— Մեռելին ոտքերը։ ՀՐԱՆՏ Ս. ԽԱՆՃԵԱՆ.— «Տիսքվերի»ի արշաւանքը։ ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ.— Բզէզ Մօրքուրը։ ՏՕՔԹ. Ն. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆ.— Մեր դատարարակութեան թերութիւնները։ ՄԷՐՍԷՏԷՍ.— Ֆէմինիզմ!։ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ.—Անհաւատը։ ԱՐՏ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ.— Գինովութիւն։ ԱԼ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ.— Ալիքներ և խոչուներ։ ԱՒՕՍԹՕԼՕՍ ՄԷԼԱԳՐԻՆՕՍ.— Արդի Յոյն գրականութիւնը։ ՄՈԼՈՐԱԿ.— Կեանքն ու Մամուլը։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Վ Ե Ր Ջ Ի Ն Ժ Ա Մ

ԲԱՐԻԶ, 8 Նոյ.— Երեսուն հազար ռուսեր Քորէայի հիւսիս Արեւելքի կողմերը գացած են, սպառնալու համար Ճապոնական հաղորդակցութեանց դէմ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ
26/8 Հոկտեմբեր 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	93.18½
Ամէնէն բարձր գինը	93.1½
» վար գինը	93.1½
ՐՈՒՄԷԼԻի ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	125.12
Երէկուան բարձր գինը	125.87
» վար »	124.87
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն Ա	292.—
» » » Բ	269.—
Քարափ	51.2
Պանք Նաս. Կրէս.	427.—
Թրամվայի Բամտեթուղթ	6.02½
Ռէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	385.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	12.02
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.05
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ	
Օսմ. ոսկին 100 զրշ.էն	զրշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.—
Անգլիական ոսկի	110.02
Ֆրանսական ոսկի	87.22
Քրիմից	51.05
Նոր մէթալիք	103.05
Բօլ	89.30
Բուպլի թղթադրամ	8.59
Լոնտոն 3 ամիս	111.—
Բարիզ »	22.63¾

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԲԱՌԷ
ԲԵՐԱ 262

Ընդունած է ձմրան եղանակին ամէն նորութիւնները, գլխարկ, պլուզ, ժիլէն, տղու վերարկու ապրանքներ, և կանանց գու

Առեւտրական Կեանքը

ՀԱԽՍԲՈՒԹՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

ՕՍՄ. ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԵՆԵԿԻ ԹԵՐԹԻՆ ՑՕԳՈՒԱԾԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԹԵՐԻ ԿՈՂՄԵՐԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՀԱՆՈՒՑՈՒԻ ՆԵՐԱԾՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՓՈԽԱՐԺԵՔԸ

Վերջին մի քանի ամսուան մէջ ոչ միայն Պոլսոյ այլ Թուրքիոյ առեւտրական բոլոր կարեւոր հրապարակներուն վրայ հազուադէպ ըսուելու ասոնցմէ գոհացուցիչ գործեր եղան, մանաւանդ մանիֆաթուրայի ճիւղին համար։ Մեծաքանակ ապրանք ներածուեցաւ ու սպառեցաւ եւրոպական արտադրութիւններէ, որոնց փոխարէնները եթէ դեռ չեն վճարուած, անշուշտ պիտի հաստուցուին իրենց պայմանաժամուն։ Հարկ է յիշել թէ այդ փոխարէնները պիտի հաստուցուին մի միայն երկրին արտադրութիւններովը։ Որովհետեւ, ինչպէս յայտնի է, երկիր մը օտար հրապարակներէ ներծած իր վաճառքին փոխարէնը հնչուն դրամով չի վճարեր,— հնչուն դրամը արժէքի չափ մը, գործիք մը, կամ ֆոյ իսկ վաճառք մըն է — այլ միւսը կը հատուցնէ իր բնական դիրքին կամ տնտեսական պայմաններուն համեմատ իր երկրագործական կամ ճարտարային արտադրութեամբ։ Այսպէս մեր երկիրը, որ աւելի երկրագործ երկիր մըն է, գրեթէ ամբողջովին իր երկրագործական արտադրութեամբը կը վճարէ օտար երկիրներէ ներծած վաճառքներուն փոխարէնը։

Կը տեսնուի ուրեմն թէ երբ ո՛և է առիթով մեր մէջ երկրագործութեան զարգացման կամ բնական հարստութեանց շահագործման համար գաղափարներ կը յայտնուին ու թելադրութիւններ կ'ըլլան, անոնց արդիւնքէն ո՛չ միայն երկրագործը կամ ճարտարագործը կրնան օգտուիլ, այլ նաեւ վաճառականը, որովհետեւ ո՛րքան շատնան մեր երկրագործական արտադրութիւնները եւն. այնքան առատ նիւթ կը հայթայթուի փոխանակութեան։ Արտասնելի ու ներծուելի վաճառքները կը շատնան և անոնց տուրեւառէն կ'օգտուի վաճառականութիւնը։ Այս կէտէն դիտելով, կրնանք նաեւ ըմբռնել ընդհանուր շահեկանութիւնը ու կարեւորութիւնը այն նիւթերուն որոնց վրայ երբեմն կը գրուին թերթերու մէջ։

Պոլսոյ Առեւտրական Սենեկին վերջնթեր թիւին մէջ այս կարգի տնտեսական կարեւոր հարց մը յուզուած էր։ Հոն՝ ամէնէն աւելի շատ հաւկիթ սպառող երկրին՝ Անգլիոյ՝ օտար երկիրներէ ներծած հաւկիթի վիճակագրութիւնը եղած էր, ուրկէ կը տեսնուէր թէ Անգլիա բացի իր ներքին արտադրութենէն, տարին 6½ միլիոն ոսկւոյ հաւկիթ եւս կը ներծէ, (1,866,000 Ռուսիայէ, 1,648,000 Դանիայէ, 1,000,000 Գերմանիայէ, 726,000 Պելճիայէ, 670,000 Ֆրանսայէ, 229,000 Գանատայէ, և 494,000 ուրիշ երկիրներէ), և թէ Թուրքիոյ հաւկիթի արտածութիւնը, որ ըստ վերջին վիճակագրութեան 127,000 ոսկւոյ կը հասնէր, անշուշտ կա՛մ այդ զանազան երկիրներու ցանցին մէջ կը գտնուէր և կամ հաւանաբար Ֆրանսայի արտածութեան թիւին մէջ խառնուած էր։ Այս առթիւ յիշեալ թերթը մեր հաւկիթի արտածութեան այդքան աննշան քանակութեան համար ցաւ յայտնելով, կոչում կ'ընէր գրամատէրներուն օգտուիլ երկրին նպաստաւոր դիրքէն և հաւկիթի արտադրութեան ու վաճառականութեան ձեռնարկել, որ շահաւոր գործ մըն է. և իբր օրինակ ցոյց կը տրուէր Դանիոյ մէջ հաւկիթ պահելու և սպառելու եղանակները։

Այս կարեւոր ու շահաւոր ձեռնարկին մասին, Անգլիոյ հաւկիթի ներածութեան քանակը ու զայն պահելու համար Դանիոյ մէջ գործածուած եղանակը ցոյց տալ միայն ապարդիւն գործ մը կ'ըլլայ, եթէ միեւնոյն ատեն չպարզուի մերհաւաքածութեան վիճակը որովհետեւ պէտք է խստովանինք թէ մեր երկրագործական ճիւղերուն մէջ հաւաքածութիւնը խիստ յետադէմ վիճակ մը ունի, անոր զարգացումն բնաւ չէ աշխատուած մեր մէջ և մինչեւ որ զայն մեր լուրջ հոգածութեան առարկայ չընենք, անկարելի է օգտուիլ անկէ, և մեծաքանակ արտադրել ու արտածել։

Առեւտրական հրապարակներու վրայ չկայ քիչ շատ կարեւոր վաճառք մը, որուն համար մրցում չըլլայ։ Հաւկիթը որ թէ՛ մնունդի և թէ՛ ճարտարութեանց մէջ իր բազմազան կիրառութիւնովը խիստ կարեւոր վաճառք մըն է, ամէն տեղ, արտադրող թէ սպառող երկիրներու մէջ, արտաքին ու ներքին մրցման ենթակայ է։ Եւրոպոյ մէջ ամէն երկիր, իր դիրքին ու վիճակին ներածին չափ, այժմուած է հաւաքածութեան զարգացման, գիտական մէթոտներով մշակած է զայն և ամէն ջանքեր կ'ըլլան հաւուն տեսակը ազնուացընելու, ամենաքիչ ծախքով ու արհեստական միջոցներով իսկ՝ ամէնէն շատ ու ամէնէն լաւ հաւկիթը արտադրելու համար։ Ամէն երկրի մէջ երկրագործական ու տնտեսական հանդէսներ շարունակ կը հրատարակեն ծանօթութիւններ, տեղեկագիրներ ու հաշուեկշիռներ և հաւաքածութեան ու հաւկիթի արտադրութեան շահաւոր ու արդիւնաւոր ձեռնարկ մը ըլլալը ամէն տեղ երկրագործին կը պարգեւ, և այն միլիոնաւոր ոսկւոյ արտածութիւնները, զոյս յիշեցինք, շնորհիւ այդ ջանքերուն միայն կ'ըլլան։

Իսկ մեր մէջ հաւաքածութիւնը ամէնէն անխնամ թողուած հիւղն է։ Մեր հաւերը արտերուն ու պարտէզներուն մէջ կը մնան վայրի բոյսերուն պէս։ Անոնց ո՛չ կերը, ո՛չ տեղը մասնաւոր խնամոց առարկայ է։ Զարմանալի չէ՞ որ շատ մը ագարակներու մէջ իսկ հանոցին հսկողութիւնը, իբր անկարեւոր բան մը, օտանձին յանձնուած է։ Մեր հաւերը ընդհանրապէս ցերեկը թափառական կը շրջին, կ'ուտեն կը խմեն ինչ որ գտնեն, գիշերը մութ, խոնաւ, աղտոտ հանոցներու մէջ խռնուած կ'անցընեն։ Եւ եթէ երբեք այս դրութեան հետեւանքով, յանկարծ անոնցմէ մին հիւանդանայ, ո՛չ թէ հոգ չի տարուիր զայն դարմանելու, գոնէ չի մեկուսացուիր որպէս զի ուրիշներու վարակման պատճառ չըլլայ։ Ու այսպէս կը պատահի երբեմն որ ամբողջ հաւերու երամ մը կը կորսուի, ամրապնդելով դիւղացին իր սա համոզմանը մէջ թէ հաւը անչահ կենդանի մըն է. և զայն շահագործելը բախտախնդրութիւն մը։ Ուրիշ դասակարգի մարդիկ ալ ատկէ տարբեր համոզում մը չունին։ Մեր երկրին մէջ առակի կարգ անցած է որ անասուններու և թափելիքի ու հոտելիքի իրերու վրայ չահագործութիւնը ապարդիւն ձեռնարկ մըն է, մինչդեռ ուրիշ երկիրներու մէջ հարստութեան աղբիւրներ են։

Հաւկիթի արտադրութեան մասին Առեւտրական Սենեկի թերթին մեր դրամատէրերուն ըրած թելադրութիւնը խիստ շահեկան է, բայց ասկէ դրապէս օգտուելու համար հարկ է կարգ մը արմատացած նախապաշարումներ քանդել։ Հարկ է սովրեցնել մեր երկրագործին թէ հաւը ինքնին չի մծծնար, մանաւոր խնամքի մը կարօտ է և պէտք ունի բաւական սրճունդի, մաքուր ջուրի, և չոր ու լուսաւոր բնակարանի։ Պէտք է սովրեցնել թէ ամէն տեսակ հաւ պահելը շահաւոր չէ, այլ պէտք է զանազանել ու ընտրել այն տեսակ հաւերը միայն որոնք համեմատաբար իրենց ուռած մնունդին աւելի հաւկիթ կ'ածեն։ Սերբիոյ մէջ ամէն երկիր իրեն յատուկ տեսակ մը ընտրած է ու զայն ազնուացուցած (Ֆրանսայի մէջ էն լաւ ածանն է Հուտանը, Անգլիոյ մէջ Տօուքինկը եւն.)։ Պէտք է ծանօթացնել հիւանդութեանց պատճառները ու դարմանները։ Այս կերպով միայն պիտի յաջողինք զարգացնել մեր մէջ հաւաքածութիւնը և անոր չնորհիւ մեծաքանակ հաւկիթի արտադրել։ Երկրին զարգացման նպաստող այս կարգի տնտեսական խնդիրները կ'արժէ որ նկատողութեան առնուին ո՛չ միայն երկրագործներուն այլ մանաւանդ վաճառականներուն կողմէ։

ՎԱՀՐԱՄ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՅԽԱՐՀԷՆ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄԻ ՕՐԷՆՔԸ

ՈՒՐԲԱՏՕՏ
ԱՅՏԱՄ ՍՄԻԹ
ԵՒ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍՆԵՐԸ

Ատամ Սմիթ կ'ըսէ. «Աշխատութեան բաժանման շնորհիւ արտադրիչ ուժերը կ'աւելնան, արտադրութիւնք կը շատնան, քանակով աւելի կ'արտնանան. գիները կ'ածանցնան ու ժողովրդեան իւրաքանչիւր դասակարգ կ'օգտուի այս բազմօգուտ առաւելութիւններէն»։ Սակայն պէտք է խոստովանիլ թէ աշխատութեան բաժանումը միայն ա՛յն երկիրներու համար կրնայ օգտակար ըլլալ որոնք թէ՛ քաղաքակրթութեամբ և թէ հարստութեամբ զարգացած են։ Հարստութիւնն ու փոխանակառեղիներու գոյութիւնը էական պայմաններն են աշխատութեան բաժանման։

Ատամ Սմիթի ընդդիմախօսները, խոստովանելով հանդերձ թէ աշխատութեան բաժանումն միայն կը ծագի արտադրութեանց առատութիւնը, կ'առարկեն թէ

Ա. — «Այս առատութենէն որքան որ հասարակութիւնը կ'օգտուի, նոյնքան մըն ալ կը վնասէ գործարանատէրը, որովհետեւ հրապարակին վրայ արտադրութեանց գիները ա՛յն ատիճան կը նուազին և կ'ածանցնան որ չինութեան ծախսերը չեն կրնար գոցել այլ եւս։ Օրինակի համար, այսինչ ապրանքը երբ գործարանատէրին տասը փարայի կ'արժէ, երբեմն նոյն ապրանքը ա՛յն ատիճան առատութեամբ կը զեղու հրապարակը որ այլ եւս գործարանատէրը կը նուազի, որով գործարանատէրը կը ստիպուի նոյն իսկ ութ փարայի ծախել։

Բ. — Այսպէս, գործարանատէրը կը վնասէ, որով կը ստիպուի բանւորներուն ճամբայ տալ, որոնք միմիայն իրենց գործին մասնագէտը ըլլալնուն, և առի չգոյէ նոյն գործին, իրենց ապրուստը ապահովելնելու համար ուրիշ գործերու կը ձեռնարկեն, որոնց հանդէպ իրենց ցուցուցած խակութիւնն ու տգիտութիւնը մեծ արգելք մը և մեծ խոչընդոտ մը կը հանդիսանան իրենց։ յետոյ, մինչեւ որ հմտանան իրենց նոր սկսած գործին, պէտք է որ ժամավաճառ ըլլան, պէտք է որ աշակերտութեան կեանք մըն ալ անցընեն, նորէն սովրին այբն ու բէնը։»

Ռիքարտօ, նշանաւոր գաղղիացի տնտեսագէտը, իր մեծ վարպետին՝ Ատամ Սմիթի՝ դատին փաստաբանը կը հանդիսանայ չրելով անոր ընդդիմախօսներուն առաջին անտեղի առարկութիւնը։ Ռիքարտօ ըսած է. «Զկայ մէկը որ ասոր կամ անոր հանոյք մը կամ օգուտ մը պատճառած ըլլալու համար հանդուրժէ տեսնել իր անձնական վնաս ալեսա։ այս բանին հակառակը միայն կրնայ գոյութիւն ունենալ բարեկամներու մէջ. որոնց արարքը հարըստութիւն մը գոյացնելու չի ծառայեր։»

Գործարանատէրը, երբ իր վնասները տեսնէ, բնականաբար նոյն ապրանքին չինութիւնը կը դադրեցնէ որով հրապարակին վրայ նոյն ապրանքը դարձեալ կը վերադառնէ իր բուն արժէքը։ Գալով երկրորդ առարկութեան, Ատամ Սմիթ կ'ըսէ թէ վիճակագրութիւնները չեն կրցած հաստատել իր ընդդիմախօսներուն երկրորդ փաստը, որովհետեւ երբ վաճառքը վերադառնէ իր բուն արժէքը, այն ատեն գործարանատէրը դարձեալ պէտք պիտի ունենայ իր բանւորներուն։ Ատամ Սմիթի վիճակագրական ծանօթութեանց վրայ կոմբինած, այս անգամ ալ կրցած է ջրել իր ընդդիմախօսներուն կարծիքը ու այս օրուան տնտեսագիտութիւնը իբրեւ բացարձակ ճշմարտութիւն կ'ընդունի անգլիացի տաղանդաւոր տնտեսագէտին խօսքերը։ Գոհ մը ենթադրելով թէ իր ընդդիմախօսներուն վերջինն առարկութիւնը գոյութիւն ունենայ, դարձեալ անտեղի է խոչընդոտներ հանել աշխատութեան բաժանման դէմ, որուն շնորհիւ միայն գիտութիւնները այսօր հասած են իրենց զարգացման ու յառաջդիմութեան գագաթնակետին։ Սակայն ինչ պէտք կայ շատ հեռուները երթալու։ Եթէ մենք ուշի ուշով դիտենք բնութիւնը, հոն ալ պիտի տեսնենք աշխատութեան բաժանման գոյութիւնը։ Իւրաքանչիւր երկիր իր կլիմայովն ու երկրագործական արտադրութեամբը կը տարբերի մէկմէկէ։ Արտադրութեանց այս տարբերութեամբը, իւրաքանչիւր երկիր փոխադարձաբար իրարու վաճառականը դիտ կ'ըլլայ, այսինքն երկու երկիրներ իրենց տարբեր տեսակ ապրանքները իրարու հետ փոխանակելու կ'ստիպուին, և այսպէս քաղաքակիրթ ժողովուրդներ չիման մէջ կ'ըլլան անքաղաքակիրթ ժողովուրդներու հետ ու քաղաքակրթութիւնը իր լուսաճաճանչ ճառագայթները կը տարածէ ամէն դիւ։ Հարաւային գօտի՝ տակ գտնուող երկիրներու արտադրութիւններէն մին է սուրճը զոր եթէ ուզէինք հիւսիսային երկիրներու մէջ հասցնել, մեզի իբրեւ միակ միջոց պիտի ունենայինք ջերմոցները. ու չկայ կարծեմ մէկը որ կարենայ պնդել թէ արհեստական սուրճը աւելի ածան կերպով պիտի կրնանք գնել քան բնութեան շնորհին տակ առատօրէն աճող սուրճը։

ՀՕՏԻՈՆ

Պարզ Խօսքեր

Սիրելի Հրանտ

Հարստութիւնը ծախսելու մասին ժողովրդեան մէջ տիրած նախապաշարումներուն վրայ խօսեցանք մեր նախորդ Նամակին մէջ և ըսինք թէ շատեր կան որոնք դրամը առատօրէն ծախսել կը յանձնարարեն որպէս զի վաճառականութիւնը օգտուի։ Դասակարգ մը ալ կայ որ բոլորովին հակառակը կը մտածէ։ Ամէն ծախք չարիք մը նկատելով, կը յանձնարարէ ոսկիները կծիկ ընել պահել։ Արդէն ըսինք որ բան մը այն ատեն միայն հարստութիւն կ'ըլլայ երբ օգտակար է։ կ'ընդունիք որ երկաթուղին օգտակար է, որովհետեւ ապրանքներուն գինը կը պակսեցնէ։ Եւ։ Բայց եթէ ամէն մարդ իր դրամը երկաթուղիներու շինութեան յատկացնէր, ա՛յնքան երկաթուղի պիտի ունենայինք որ այլ եւս ամենքը մէկ պիտի չկրնայինք գործածել և աւելի վնաս պիտի ունենայինք քան թէ օգուտ։ Ուրեմն սա եզրակացութեան կը յանգիք որ հարստութիւնը եղած է գործածուելու և սպառելու համար, պայմանաւ որ այդ գործածութիւնէն օգուտ մը առաջ գայ մեզի, մեր ազգականներուն կամ մեր բարեկամներուն համար։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Փոխանակագիր մը եթէ վրան քաշուած անձին կողմէ ստորագրուի, ընդունուած կ'ըլլայ։ Ընդունած եմ ըսելով պիտի ստորագրէ, որովհետեւ մի միայն տեսնուած է խօսքը ընդունիլ չի նշանակեր։ Քաշողը, վրան քաշուած անձին կողմէ ընդունել տալու պարտաւորեալ է, որովհետեւ փոխանակագիրը չընդունած ատեն անկէ ծագած վնասուց հատուցման հաւասար կերպով պատասխանատու են թէ՛ քաշողը թէ փոխանցողները։ Կրող անձը (Ալընթր) ընդհանրապէս ստիպեալ չէ պայմանաժամը լրանալէն առաջ փոխանակագիրը ցոյց տալ վրան քաշուած անձին և հարցնել թէ կ'ընդունի՞ թէ ոչ։ Պայմանաժամը լրանալուն կրնայ փոխանակագիրը ներկայացնել և 24 ժամուան մէջ անոր հատուցումը պահանջել (*) Սակայն փոխանակագրի մը մէջ եթէ 1. Հատուցման պահանջումէն առաջ ընդունել տալու պարտաւորութիւնը կայ, 2. փոխանակագրին պայմանաժամը ներկայանալէն սաղտի օր կամ ամիս յետոյ ըլլայ և 3. պարունակուած գումարը ընդունող անձին ընկած վայրէն տարբեր տեղ հատուցանելու համար բացորոշապէս նշանակուի, այն ատեն կրող անձը պարտաւորեալ է փոխանակագիրը ներկայացնել վրան քաշուած անձին և ընդունիլը պահանջել կամ մերժման պատասխանն առնել։ Այս բացառութեան պատճառը սա է որ 1. եթէ քաշողը հատուցումը պահանջելէն առաջ ընդունել տալու պարտաւորութիւնը պայմանադրած է, կրող անձը պէտք է ասոր հնազանդի, որովհետեւ քաշող ու ընդունող անձին մէջ կրնայ ըլլալ որ այնպիսի ընթացիկ հաշիւ մը գոյութիւն ունենայ, զոր կարելի չէ մէկ քանի ժամուան մէջ քննել, որով եթէ կրող անձը պայմանաժամը լրացած օրը, ըստ օրինի 24 ժամուան մէջ փոխանակագրին հատուցումը պահանջէ, նոյն փոքր ժամանակամիջոցին մէջ վերջինը չի կրնար իր հաշիւը տեսնել քաշող անձին հետ ու հասկնալ թէ իսկապէս պարտական է թէ ոչ և այսպէս պարտական ըլլալը կամ չըլլալը չհասկցող անձ մը փոխանակագիրը չի մատուցաներ և վնասուց հատուցման պատասխանատու չըլլար։ Սակայն երբ կրող անձը գրած պայմաններուն անսպառով պայմանաժամը լրանալէն առաջ վրան քաշուած անձին դիմէ և փոխանակագրին ընդունուիլը պահանջէ, այս վերջինը կրնայ քաշողին հետ ունեցած հաշիւը տեսնել և այդ հաշուոյն արդիւնքը փոխանակագրին պարունակած գումարը հատուցանելու համար չի բաւած ատեն պարտ ու պատշաճը տնօրինել։ Եթէ կրող անձը այդ պայմանները նկատողութեան չառնէ, անկէ ծագած վնասուց հատուցման պատասխանատու է։

ՆՇԱՆ ՉԷՕՄԼԷԿՃԵԱՆ
Փաստաբան

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ՕԳՈՒՏ ԳԻՆ ԱՐԺԷՔ

Ի՛նչ բան որ օգուտ ունի, արժէքալ ունի։ Պատճառը ի՛նչ որ է արդիւնքին հետ, նոյն է նաեւ արժէքը օգուտին հետ։ Այն բանը որ ստուգիւ մարդոց ո և է պէտքը գոհացնելու կը ծառայէ, օգուտ մը ունի և նոյն հաստատութեամբ ալ արժէք։ Օգուտը ո՛րչափ չատ ըլլայ, արժէքն ալ նոյն ատիճան կ'ըլլայ։ Հետեւաբար օգուտ և արժէք երկու զուգընթաց համաչափութիւններ են որ բնաւ չեն հեռանար իրարմէ։ Անհաւասիկ ճշմարտութիւն մը, որուն վրայ հիմնուած է ամբողջ տնտեսագիտութեան օրէնքը։ Առերեսը։ Ձեռնարկ մը, որ ըստ ինքեան ո՛ և է օգուտ չունի, ո՛ և է պէտք չի գոհացներ, արժէք չունի։ Օգուտին արժէքի հետ ունեցած բացայայտ առընչութիւնը վաճառականութեան մէջ գործի մարդուն համար է՝ աչքառու պարագան է։ Ամէն մարդ կ'աշխատի ո՛ և է բանով մը, որ օգտակար է կեանքի պայքարին մէջ։ Մի պիտի խորհէր լերանց ծայրերէն բերել այն պիտի բաներ որոնք անօգուտ են։ Կեանքի շրջանին մէջ յաջողելու պարագան օգուտը արժէքին հետ բաղդատել գիտնալն է։

Վաճառականութիւնը նպատակ մը ունի օգտակարին համար և արժէք մը որ աշխատութեան վարձքն է։ Առանց այս նպատակին, վաճառականը ինչն ալ ընի, քանի որ ո՛ և է արժէքաւոր արդիւնք մը ձեռք պիտի չբերէ իր բազմակողմանի աշխատութեան իբր վարձք։ Գրագրի մը օգուտը իր բանուոնին մատուցած ծառայութիւնն է որ արժէք մը ունի վաճառականին համար և այդ արժէքը կը գնահատուի վարձքով մը որ ուղիով կը համեմատի վաճառականին պէտքին և գրագրին մատուցած ծառայութեան հետ։ Ի՞նչ օգուտ ունի այն մարդը որ օրն ի բուն պարապ կը դեգերի և քանի որ իր թափառումը օգուտ մը չունի, հետեւաբար արժէք մը և օգուտ մըն ալ չունի, որովհետեւ ո՛չ ոք օգուտ կը քաղէ անոր պարապ պտտելէն։

ՊՆՏԻԿ

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷԿՃԵԱՆ
Ցեր եւ Տեղեկ
ԳՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի

23

ԲՕՆՍՕՆ ՏԻՒ ԹԷՐԱՅԼ

ԹՕՔԱՆՊՕԼ

ԲԱՐԻՋԵԱՆ ՄԵԾ ՏՈՒԱՄ

ԹԱՐԳՄ.
ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Գ. ՄԳՍ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

ՍԸՐԻՋ ԵՒ ՊԱՔԱՐԱ

— Խե՜ղճ Լէոն, մրմռաց Սբրիզ, ո՞րքան կ'ուզէր արդեօք արդէն դարձած ըլլալ իր ծննդավայրէն ուր պիտի երթայ թուղթերը փնտռելու և կոտոր մը հողը ծախելու։ Ա՜հ, եթէ Պ. կրօ խոստացած չէլլար բանւորներուն վերակացու ընել զինք գալ ամիս, արդէն մեկնած կ'ըլլար։

Սբրիզ կէս տխուր կէս ժպտուն ակնարկ մը ձգեց պատուհանին քով կախուած վանդակի մը, որուն մէջ երաշտահաւ մը (արը գուտու) կը թռչտէր։

—Ինչ ատենէն փոքրիկ սիրուն տէր մը պիտի ունենաս, աղուոր երգչուհիս, ըսաւ։ Երկու ամիսէն՝ երկու հոգի մէկ պիտի նորոգենք ուտելիքդ և խմելիքդ։ Սիրոյդի մը համար ո՞րքան երկար է երկու ամիսը։

Սբրիզ նորէն հառաչեց։ Նոյն միջոցին թեթեւ ոտնաձայն մը հնչեց սանդուղքին վրայ ու Սբրիզին ձայնէն ոչ նուազ թարմ բայց աւելի հնչեղ ձայն մը լսուեցաւ որ Նատոյի երաժշտական առաջին գործին՝ Լոռեդի սա տունը կ'երգէր. «—Բաsrիլի մը մէջ մեկուսի, տեսէք սա մեծ Շիքարը, դեռ ճերմակ էր կիրակի, իրեն հագած տաքաթը»։

—Այս օր շաբաթ է տակաւին, մրմտաեց Սբրիզ որ կիսոլին ելաւ աթոռէն ու աւելցուց.

—Աղէ՛կ, ահաւասիկ Պաքարան։ Բայց ի՞նչ ունի մեծ քուրիկս որ 15 օրէ ի վեր յաճախ զիս տեսնելու կուգայ, ինք որ չի սիրեր անհանգիստ ըլլալ։

Դուռը բացուեցաւ և կին մը ներս մտաւ։ Դիպուածով հոն գտնուող մը զարմանքի ճիչ մը պիտի արձակէր Սբրիզը ու Պաքարան դէմ դէմի տեսնելով,—այնքան իրարու կը նմանէին, իրենց մազերուն գոյնին տարբերութեան հակառակ։ Սբրիզ թուխ և ճերմակ էր ու սև աչքեր ունէր։ զուարթ ու վառվռուն ակնարկով։ Պաքարա ճերմակ ու խարտեաշ էր։ հանկառակ իր մտերագոյն մազերուն։ Նմանապէս սև աչքեր ու կարմիր շրթունք ունէր իր քրոջ պէս։ Դիմագծերը, շրջագիծ և կլանադէմք, նոյն էին։ Սակայն, աւելի մօտէն դիտող մը զգալի տարբերութիւններ պիտի գտնէր իսկոյն անոնց տարիքին, բարքերուն, սովորութիւններուն, շարժուձեւերուն մէջ։ Սբրիզ 16 տարու էր, քնքուշ, փափկակազմ։ Պղտիկ մատները, որոնք քիչ մը կարմիր էին, աշխատութեան հետքերը ունէին իրենց ծայրերուն վրայ ու եղունգները, զորս կը ջանար խնամել, աղէկ յօրինուած չէին։ Պաքարա 22 տարու էր և ունէր այն վայելուչ ձեւը, այն կէս-գիրութիւնը զոր աղջիկները չունին երբեք։ Շուշանաթոյր ձեռքերը կոյս մամի թափանցկութիւնը կը յիշեցնէին և իրենց պայծառ մորթին տակէն ընդնշմարել կուտային կապոյտ աղուոր երակներ։ Կարծր ու ողորկ եղունգներ կ'ուարտէին իր անատգիտ, անթերի մատները որոնց վրայ ամէնէն վարժ աչքն իսկ ասեղի միակ հետք մը պիտի չկրնար գտնել։ Սբրիզ գործաւորուհիի ձեռքեր ունէր, և Պաքարա դքսուհիի։ Սբրիզի սև աչքը մերթ ուրախութենէն կը պճղմար, կը շղաղ բոցափայլ ու մերթ տարտամ ու անուշ մելամաղձութիւնով մը կը լենար։ Պաքարա ունէր վառվռուն, հպարտ ու դրէթէ չոր ակնարկը այնպիսի կնոջ որ գիտէ թէ հզօր է, և իր գեղեցկութիւնը զինք մը դրած է իր ձեռքին մէջ։ Երբեմն աչքերը կը վառէին մռայլ հուրով մը ուր տենդային վհատութիւնները և կիրքերու անյագ տենչերը ի յայտ կուգային մասամբ։ Սբրիզ գեղատեսիլ երեւոյթ մը ունէր թխագոյն բուրդէ իր չրջազգեստին մէջ։ որուն թեզանիքներու սատափէ պարզ կոճակով մը գոցուած էին դաստակին վրայ և այդ թեզանիքներուն վրայ անցուած էին ձիւնի պէս ճերմակ ու մաքուր թեզանակներ։ Վիպին վրայ ունէր լանջանոց մը զոր ինք դրասանդած էր և լանջանոցին վրայ վեց ֆրանքնոց մուտքէ թաչկինակ մը որ մարգարտայեռ ու չղաղկնակուռ մանեակէ մը աւելի աղուոր կը վայլէր իրեն։ Պաքարա հագած էր լայնավիտակ չրջազգեստ մը։ Իր վայելչագեղ մէջքը զգեստաւորած էր հնդկական քաշմիրով և թանկագին ապարանջան մը կը։

որ Սիպերիական կղզիսէ ձեռնասուշտակին մէջ կ'երեւար հոլանի։ Սբրիզ աղուոր ու խոհեմ աղջիկ մըն էր և կ'ուզէր ամուսին մը ունենալ։ Պաքարա, վեց տարի առաջ, իրիկուն մը փախած էր հարեւան տունէն,—գործարանի խեղճ բնակարան մը—, և վեցերորդ յարկէն, ուր հայրը փորագրութիւն կ'ընէր ղղնձի վրայ և դժուարաւ կը շահէր ընտանիքին ապրուստը, նետուած էր երկնի կամքի մը մէջ։ Այդ կառքը զինք տարած էր դէպի ոսկեղօծ կեանքերու թաղը։ Մօտէն փողոցի մէկ փոքրիկ ապարանքին առջեւ, զոր յատկապէս իրեն համար շինած էր Նորատի Պառոն Օ...։ Տարաբախտ ընտանիքը չարունակ հինգ տարի տուած չէր գլխէ հանուած իր աղջիկը զոր անիծած էր պարկեշտ փորագրիչը, և անոր փախուստէն զգացած ցաւը փութացուցած էր երկար տանէ ի վեր ենթակայ եղած սրտի հիւանդութեանը աղետալի վախճանը։ Պաքարա իր հօր մահուան անկողնին քով վազեց և ներում ստացաւ։ Բայց հօրը մեռնելէն ետքը, ցնծուհին չարունակեց իր անպարկեշտ կեանքը և տխուր է ըսել որ մայրն ալ իրեն հետ դուրս հանեց այն տունէն ուր մինչեւ այն օրը հեղալ վատակը միայն մուտ գործած էր։ Մայրն ալ պիտի վարէր այն կեանքը զոր մոլութիւնն ու ծուլութիւնը պճնազարդած էին։

Պարտազանց մօր և յանցապարտ քրոջ միջեւ, Սբրիզ ինք ալ մեղանչումի ճամբուն մէջ կրնար մտնել ինչպէս կը յուսացուէր։ Սակայն Աստուած պաշտպանեց զայն և հօրը անվեհերութիւնը ու աշխատութեան սէրը զօրացուց անոր սրտին մէջ։ Մինչ Պաքարա կառքով կ'երթար իր հանոյատար մօրը հետ, Սբրիզ կը վարձէր այն փոքրիկ սենեակը ուր տեսանք զինք և հօրենական կարասիներուն մէկ մասը հոն փոխադրելով, յամառ աշխատութեան մը շնորհիւ օրական երկու ֆրանք կը շահէր։ Աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր Սբրիզ մենաւորի կ'ապրէր, իր բոլոր պէտքերը կը գտնար, սենեակին վարձքը կանոնաւորապէս կը վճարէր և աւելցուցած ստակը կծիկ կ'ընէր հարսանեկան օժիտ պատրաստելու համար։ Վասն զի Սբրիզ պիտի ամուսնանար ի մօտոյ։ կը սիրէ պարկեշտ գործաւոր մը, Լէոն Բոլանը որ իր վարպետին Շաբոն փողոցի գեղեցիկ ենթագործ Պ. Կրոյի բացառիկ վստահութիւնը կը գրաւէր։

(Շարունակելի)